BUNJEVAČKE

Informativno - političko glasilo

Subotica, avgust 2005. • Godina I • Broj 2

novine

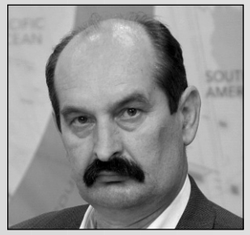
Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

BKC NA „DUŽIJANCI" U KAĆMARU

Mirko Baić:

- Ja se politički već više od lo godina zalažem da se u ovoj varoši uspostavi jedna stručna, kompetentna i odgovorna vlast za koju će osnovno opredeljenje biti da se zalaže za razvoj varoši i zadovoljenje potriba svih gradjana brez obzira kojoj viri ili naciji pripadaju.

STR. 6-7

ISTORIJA BUNJEVAČKOG IZDAVAŠTVA STR. 8

BUNJEVAČKO PLEMSTVO STR. 12-13

VODICE - BUNARIĆ

Bunarićko proštenje u Aleksandrovu - Šandoru iz godine u godinu privlači sve više hodočasnika. Tako je i ove godine u nedilju 28. avgusta i pored jake kiše na ovo svito misto stiglo prema nikim procinama čak nekoliko hiljada ljudi...

STR. 5

ZANIMLJIVA ISTORIJA ZAVIČAJA STR. 10-11

SPORT STR. 28-30

EKSKLUZIVNO IZ PARIZA OD NAŠEG SARADNIKA

VIST KOJA JE ŠOKIRALA JAVNOST

U srid crkvene ceremonije ubijen je brat Rodžer. Na minut je stao i ućutio svako ko je jednom posetio Taize ili bar znao za to gnezdo dobrote i njegovog osnivača.

Javnost je zanimila, a Kršćani se skamenili prid višću da je brat Rodžer (90) ubijen. Njega je u toku večernje molitve, prid hiljadama prisutnih napala 36-ogodišnja Rumunka zarivši mu tri puta nož u grlo. Preminuo je istog trena.

Brat Rodžer je uživao veliki ugled među kršćanima i protestantima. Nakon jednog od svojih poslidnjih intervjua, novinar BBC-a ga je svrstao u red sa majkom Teresom i papom Ivanom II Pavlom.

Članovi zajednice kažu da je Luminita, izvršilac ovog strašnog zločina, svake godine u toku lita posećivala Taize. Izgledala je psihički rastrojeno, ali ne i agresivno. Prilikom istrage je izjavila da je samo želila da privuče pažnju brata Rodžera, ali ne i da ga ubije.

Šire u tekstu: TAIZE Hodočašće poverenja na zemlji

STR. 21

BOJAMA ČUVAJU KULTURU STR. 14-15

DUŽIJANCA U KAĆMARU

Bunjevačko kulturno udruženje Neven i Bunjevački kulturni centar iz Subotice zajedno održali Dužijancu u Kaćmaru. BKU Neven proslavio 35 godina postojanja. Opet se pokazalo, bar kad su u pitanju braća, da granica ne mora bit jendek, nego most

STR. 18-19

Na naslovnoj strani: bandašica i bandaš sa Dužionice 2005. u Somboru (foto:Z.Vukmanov-Simokov)

BUNJEVAČKE novine

Informativno - političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina I
Broj 2.
Avgust 2005. godine
Cina: 50 dinara

Izdavač:
NIU "BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR"
Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU "B.I.C."
Vesna Vidaković

V.d. glavnog i odgovornog urednika:
Vesna Vidaković

Tehnički urednik:
Milan Milenković

Saradnici:
Mijo Mandić
Nikola Sedlak
dr Andrija Peić
Mirjana Savanov
Nevenka Bašić Palković
Zoran Vukmanov-Šimokov
Snježana Luetić Vujić
Miodrag Radojčin
Zoran Veljanović
Joso Poljaković
Mila Mamužić
Bojan Radić
Eva Bačlija
Livija Tričko
Aleksandar Kokeza

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/523-505
e-mail: bic@tippnet.co.yu
Tekući račun:
106-143270-73
Štampa:
Čikoš štampa - Subotica

Distribucija:
"Štampa sistem" Beograd

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/554-881
e-mail: bns.scg@EUnet.yu

Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put 10
Tel/fax: 025/28-939

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

82+008+659(497.113=862)

BUNJEVAČKE novine : informativno - političko glasilo bunjevačke nacionalne manj-ine / glavni i odgovorni urednik Vesna Vidaković. - God. 1, br. 1 (2005).- Subotica (Trg cara Jovana Nenada 15/1) : NIU "Bunjevački informativni centar", 2005 - . - Ilustr. ; 30 cm

ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 0

REČ UREDNIKA

MALO ILI MNOGO BUNJEVČAKOG

Od kako je izašao prvi broj Bunjevačkih novina u informativno - političkom obliku, svakim danom nam stižu jednako kako pohvale tako i kritike. Na sreću ove druge su zaista dobronamerne i zato se podjednako zahvaljujemo i jednima i drugima. Koliko god je lepo čuti čestitke, toliko je korisno čuti i kritike. Ponekad čak i one sa lošom namerom. Da ne mislimo tako, ne bi čuli i one koje smo, prilikom opredeljenja kojoj ćemo se publici obratiti, svesno i što ne priznati, namerno zanemarili. Ugoditi ne možemo svima ali bar možemo birati kome ćemo i time profesionalnosti i naše misije radi, izbeći podilaženje lošim ukusima.

Jedna od najčešćih primedbi koje su nam upućene kao redakciji jeste da nema dovoljno bunjevačkog kako mnogi kažu govora. Kažu i da to nije bunjevački koji su oni slušali kod svojih roditelja, baba i deda. Kažu i da svako selo ima svoj bunjevački a čak i to da ga oni ne znaju ali ga žele u velikim količinama i što žešće. Nećemo zalaziti u kontradiktornost želja i saznanja o sopstvenom jeziku koji to u ovom sadašnjem vremenu zvanično nije. Medjutim važno je reći da se na standardizaciji bunjevačkog kao jezika na stručnom nivou mnogo radi ma koliko je za ozvaničenje jednog jezika u stvari potrebna politička odluka. Takodje je važno naglasiti činjenicu da bunjevački kao jezik, pre i više od 100 godina tretiran čak i kao službeni u ovim krajevima, ima svoju književnu varijantu. Njome su pisali mnogi značajni Bunjevci intelektualci.

Ova redakcija ima jedan veoma težak i komplikovan zadatak a to je da piše na za sada nestandardizovanom jeziku koji je najpoznatiji u takozvanom narodnom obliku. Istina možemo do konačne standardizacije pisati i narodni i književni bunjevački. U nekim slučajevima kada se radi o narodnom stvaralaštvu, narodna varijanta može naći svoje mesto u novinama. Medjutim stvar je već mnogo osetljivija kada su u pitanju stručni i tekstovi kojim se obrađuju političke i društvene teme opterećene frazama za koje nepostoje narodne varijante. Tu zabune nema i tu nema ni bunjevačke kao ni srpske niti hrvatske narodne varijante. ■

Vesna Vidaković

BUNJEVAČKA STRANKA

DISTANCA OD ODLUKE BNS

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne zajednice je na svojoj redovnoj sednici održanoj u Somboru dana 06.08.2005. godine između ostalog doneo odluku da prihvati poziv predsednika opštine Subotica g-dina Geze Kučare da predstavnici BNS prisustvuju završnom delu žetvenih svečanosti Dužijanca.

Bunjevačka stranka se distancira od ove odluke BNS jer je ova manifestacija svojevremeno odlukom SO Subotica oduzeta Bunjevcima i proglašena Hrvatskim običajem a koju odluku Bunjevci nikada nisu prihvatili i svih ovih godina je bojkotuju jer nije u skladu sa interesom bunjevačke nacionalne zajednice.

Ujedno ovim putem pozivamo i rukovodstvo KUD Bunjevke da povuče svoju odluku o učešću u programu Dužijance jer bi to bio presedan kojim bi jedna institucija koja ima svoje predstavnike u BNS i za svoj rad koristi sredstva BNS na drugoj strani dala legitimitet odluci SO Subotice i proglašenju Dužijance hrvatskom manifestacijom, - kaže se u saopštenju koje je potpisao predsednik Izvršnog odbora Bunjevačke stranke Stipan Buljovčić. ■

NIKOLA BABIĆ, PRIDSIDNIK BNS O DUŽIJANCI

SAMO VOLJA ZA SARADNJOM

Prilikom saopštenja za javnost koje je izdala Bunjevačka stranka, a u kome se njezini članovi pridstavljani Izvršnim odborom stranke distanciraju od odluke Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine da njezini pridstavnici ipak posli nikoliko godina prisustvuju završnom dilu žetvenih svečanosti Dužijanca u Subotici izjavu za Bunjevačke novine dao je pridsidnik BNS Nikola Babić.

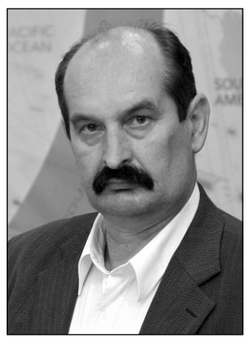
- Našoj odluki da se prihvati poziv pridsidnika Opštine Geze Kučere prithodila je rasprava nakon koje je pozitivna odluka doneta gotovo jednoglasno. Ovo je značajno kazati zbog činjenice da sve naše institucije imaju punu autonomnost u odlučivanju tako da i odluke mogu biti različite i sa njima se drugi ne moraju slagati. Razlozi za donošenje ovake odluke leže najviše u našoj želji da pokažemo dobru volju za saradnjom sa svima kao i da pokažemo da mi ne želimo da damo bilo kakav povod za bilo kakve sukobe. To što je prija nikoliko godina političkom odlukom organizacija Dužijance data hrvatskim ustanovama ne može da promeni suštinu stvari, a to je da je Dužijanca oduvik bila i jeste bunjevački običaj. kazao je Nikola Babić uz tvrdnju da Bunjevci triba da su tamo gdi su njiovi običaji . ■

V. V.

ODBORNIK MIRKO BAJIĆ

BREZ ODGOVORA OD SO SUBOTICE

Ni od odbornika niko nije i dalje zainteresovan šta će se priduzeti protiv zaminika pridsidnika opštine Subotica Petra Kuntića.

Na poslidnjoj sidnici Skupštine opštine Subotica krajom avgusta miseca 2005. godine odbornik Mirko Bajić, inače član Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine ponovo je postavio pitanje na koje je na istoj sidnici već tribo da dobije odgovor, šta će lokalna samouprava priduzeti protiv zaminika pridsidnika Opštine Subotica Petra Kuntića koji je svojom izjavom tvrdio da Bunjevci ne mogu postojati u Srbiji ako ne postoje u Bosni, Republici Hrvatskoj i Republici Madjarskoj. Porid tog što je kazano da će odgovor dobiti na slidećoj sidnici vrlo veliko čuđenje je izazvala potpuna nezainteresovanost odbornika u SO da se ovaki primer kršenja ljudskih prava na niki način sankcioniše.

- Nije problem u stavu Petra Kuntića kao političara nego je problem u stavu njega kao zaminika pridsidnika Opštine s obzirom da sa te pozicije ne bi smio da proklamuje politiku svoje partije Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine. Očigledno je da se gospodin Kuntić na položaju zaminika pridsidnika Opštine nalazi po principu čiste trgovine u stvaranju skupštinske većine. Da nije tako, bilo bi normalno, logično i pošteno da svoju funkciju u stranci zamrzne. Pozicije direktne vlasti dile političari, stranke ili pojedinci koji nemaju političko utemeljenje stečeno na izborima za takve položaje.

Direktan primer je da je Kuntić izgubio na poslidnjim izborima misto pokrajinskog poslanika, gdi se biralo po imenu i prizimenu. Eto gospodin Geza Kučera ga je iz samo njemu poznati razloga metnio na misto svog zaminika. kazao je posli sidnice SO Subotica odbornik Mirko Bajić. ■

A. Kokeza

Aktivnosti Odbora za obrazovanje Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine

U okviru stalne aktivnosti Odbora za obrazovanje nastavlja se prisustvo naših članova na pridstojećim seminarima vežanim za obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina:

1. Seminar u organizaciji Pedagoškog zavoda Vojvodine sa temom: Smetnje u ucenju, koji ce se odrzati krajom avgusta 2005.

2. Regionalne ministarske konferencije za jugoistočnu Evropu na temu: Obrazovanje nacionalnih manjina u Republici Srbiji, u organizaciji Ministarstva prosvete i sporta Republike Srbije, pod direktnim pokroviteljstvom OEBS-a i Saveta Evrope (sa temama dobre prakse u škulama sa multinacionalnim sastavom učenika, Etnoistorijski vodič za nacionalne manjine i primena projekta Demokratizacija i građansko društvo

Tokom avgusta miseca 2005. godine, u okviru redovnih radnih sastanaka vezanih za obrazovanje bunjevačke nacionalne manjine i uvođenja izbornog predmeta u nastavu, obavljene su i konsultacije sa profesorom dr Rankom Bugarskim, poznatim lingvistom iz Beograda.

Pridsidnik Odbora za obrazovanje BNS
profesor razredne nastave
Mirjana Savanov

PREDRAG MARKOVIĆ

O DUŽIJANCI

Centralnoj svečanosti ovogodišnje Dužijance prisustvovao je Predrag Marković, predsednik Narodne skupštine Republike Srbije:

- Moram da kažem da do prošle godine nisam znao kako izgleda dužijanca, zahvaljujući gospodinu Kučeri došao sam da proverim. Bio je potpuno u pravu, Dužijanca je sjajna. Dužijanca je značajna zbog čuvanja identiteta. To je nešto što je pitanje budućnosti ove zemlje, svi moraju da sačuvaju što više od svog identiteta, to jeste jedan od preduslova za ulazak u EU. Zbog toga po celoj Srbiji, što radim i danas ovde, dolazim i molim ljude da brinu o svom identitetu i da ćemo ih mi svi u tome podržati.

(Subotičke novine, broj 33, str.9)

PRID VII FESTIVAL BUNJEVAČKOG NARODNOG STVARALAŠTVA

BUFEST

Početak septembra će, bar kad su Bunjevci u pitanju, obilužit VII festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva koji organizuje KUD Bunjevka. Ko i raniji godina, za pet dana će bit prikazano isto toliko priredbi koje nam prikazivaju dilove naše prošlosti i kazivaje na ono što kadgod zaboravimo.

Po običaju, festival se otvara etnološkom izložbom. Ove godine tema izložbe je Zaboravljeni Bunjevci iz Vancaga u Madžarskoj, eksponati su iz Mađarske, vlasništvo Josipa Kričkovića a otvaranje će bit 6. septembra u Galeriji Gradske kuće. O izložnim predmetima među kojima ima puno karalteristični samo za Bunjevce u vancagi će divanit Zvonko Stantić, politikolog.

Drugi dan je posvićen 190. godišnjici od rođenja biskupa Ivana Antunovića velikog prosvititelja i priporoditelja Bunjevaca, a njemu će, u Gradskoj biblioteki (19.30), koju rič kasti Ivan Sedlak, diplomirani pravnik.

Plemićki grbovi kod Bunjevaca je tema treće večeri koje će se takođe održati u Gradskoj biblioteki (19.30), a o grbovima će divanit Mirko Stojnić, naš poznati heraldičar.

Treće veče je posvićeno pomalo zaboravljenom narodnom instrumentu - gajdama. Gajdaši će se u petak u 18.00 skupit u centru grada i pokasti šta znaje, a koncert će održati, po običaju, u 19.30 u Velikoj većnici Gradske kuće.

Koncerto, 10 folklornih ansambala iz Srbije i Madžarske, u subotu, će se ovaj lipi festival i završiti. Priredba počinje već u 18.00 časova svečanim prošijunom kroz centar odkaleg će se otić do spomenika velečasnom Blašku Rajiću isprid Gradske kuće di će se položit vinac. Prije neg što počne koncert u Domu Vojske SiCG, svi folklorci će u centru naše varoši odigrat, takođe tradicionalno veliko kolo. Međunarodni koncert bunjevački pisama i igara počinje u 19.30 časova, a pored revijalnog nastupa biće izabrana najlipša ženska narodna nošnja, najbolji igrač i najbolja igračica. ■

J. P.

NA PROŠTENJU NA BUNARIĆU

VIŠE HILJADA HODOČASNIKA

Bunarićko proštenje u Aleksandrovu - Šandoru iz godine u godinu privlači sve više hodočasnika. Tako je i ove godine u nedilju 28. avgusta i pored jake kiše na ovo svito misto stiglo prema nikim procinama čak nekoliko hiljada ljudi da prisustvuju misama koje su držali oci Franjevci, subotički biskup monsinjor dr Janoš Penzeš i pomoćni biskup zagrebački monsinjor dr Valentin Pozaić a održana je i misa za bolesnike i spomen pokojnih bunarićkih hodočasnika. Ove godine je došlo do poklapanja ovog značajnog katoličkog virskog datuma sa pravoslavnim pa su positioci bili jedni sa drugima u obe kapele. Proštenju je u nedilju prisustvovao i pridsidnik opštine Subotica Geza Kučera. ■

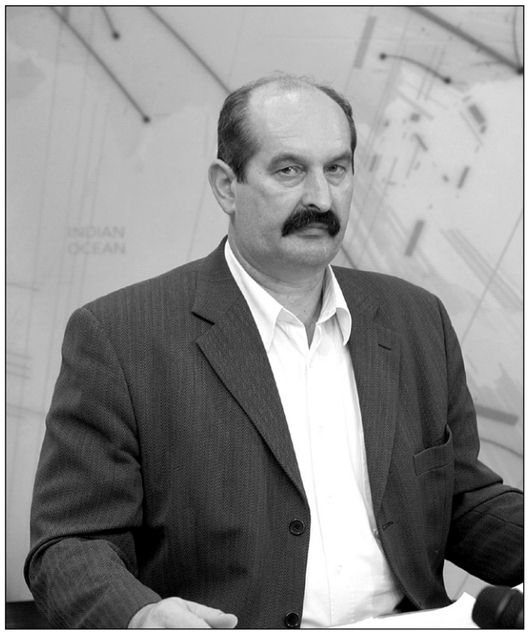

MIRKO BAJIĆ, POSLANIK U SKUPŠTINI AP VOJVODINE, ODBORNIK U SO SUBOTICA I ČLAN NACIONALNOG SAVETA BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

„EVROPSKA“ SUBOTICA NEKOG FAVORIZUJE A NEKOG ČAK I NEGIRA

Za to je po ričima Bajića priko potribno da se svi Bunjevci koji se nalaze u drugim strankama, angažovani na programima tih stranaka, u isto vrime angažuju i na ostvarenju zajedničkog cilja Bunjevaca.

Na prvoj konferenciji za štampu u prostorijama novoformirane NIU Bunjevački informativni centar tokom jula miseca ove 2005. godine, pojava poslanika u Skupštini Autonomne pokrajine Vojvodine i odbornika u Skupštini opštine Subotica Mirka Bajića izazvala je ne malo iznenađenje i ne samo kod prisutni novinara. Sa druge strane pomalo iznenađeni su se našli i članovi Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine da javnost nije bila upoznata sa jednom takom informacijom.

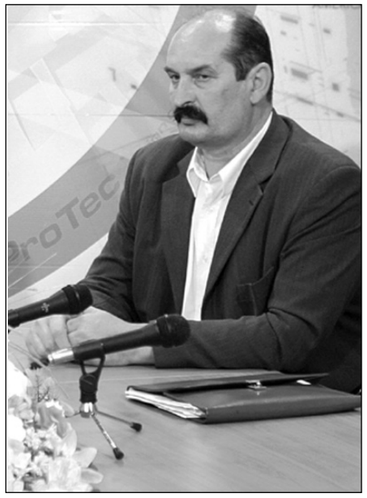

Da li je ova informacija stvarno tribala da bude iznenađenje?

- Ne vidim razlog da to nekom bude iznenađenje. Ja sam se javno zalagao za interese bunjevačke nacionalne zajednice još i kao savezni poslanik. Podsićam, tada sam u Saveznom parlamentu bio i član Ustavne komisije za pisanje Ustavne povelje i član radne grupe i komisije za izradu Zakona kojim se regulišu prava nacionalnih manjina. I u tim tilima sam učestvovao po osnovu pripadnosti nacionalnoj manjini odnosno po osnovu činjenice da sam Bunjevac.

Jedno vrime se o bunjevačkom pitanju ništa nije moglo čuti i pročitati. Gdi je pravi razlog?

- Činjenica je da se o bunjevačkom pitanju nije tušta javno pripovidalo. Povod za to se nalazi upravo u činjenici da su do donošenja Zakona o manjinama i formiranju nacionalnih savita brigu o pravima nacionalnih manjina priuzimale stranke sa nacionalnim pridznakom. Na žalost Bunjevci nisu bili politički organizovani da bi mogli ravnopravno da učestvuju u takim okolnostima u ovoj sridini. Godinama je na vlasti u ovoj varoši koalicija Saveza vojvodjanskih Madjara i Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine gdi za Bunjevce nije bilo mista. Na žalost i danas je politička situacija gotovo identična iako očekujem da će se menjati u korist ostvarivanja politički ciljeva i prava Bunjevaca jel se Bunjevci nalaze u mnogim drugim strankama od koji su nike danas na vlasti. Za to se ima utisak da se pitanje ostvarivanja prava Bunjevaca postavlja na dnevni red tek nakon formiranja Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine. Iz svih tih razloga nama sada pridstoji taj zadatak da ostvarimo da se svi Bunjevci koji se nalaze u drugim strankama, angažovani na programima tih stranaka,u isto vrime angažuju i u ostvarenju zajedničkog cilja Bunjevaca.

- Podsićam, po poslidnjem popisu u ovoj varoši 11 odsto gradjana je izjašnjeno kao Bunjevci a isto tako 11 odsto je izjašnjeno kao Hrvati. Hrvatima su ostvarena sva prava do sad pa nika čak i priko reda. Na primer službena upotriba hrvatskog jezika je uvedena i prija nego što je donet Zakon koji to pitanje reguliše. Ja sam tada bio odbornik u Skupštini i glasao sam za to da se obezbedi službena upotriba hrvatskog jezika, smatrajući da je to dobro i da je to jedno od osnovnih prava koje Hrvati triba da ostvare u ovoj sridini, kao što sam glasao i za to da se izdvoje sridstva za rad hrvatskih kulturnih institucija. Dakle ne razumim zašto takav isti odnos nemaju Hrvati i ne samo oni, prema nama Bunjevcima. Čime oni mogu da opravdaju stavove da se za pripadnike jedne manjine kojih je jednako kao i druge, izdvaja šakom i kapom a za druge ništa. Da li je to evropski standard i da li oni iskreno govore da su evropski opredeljeni. Tvrdim da ne i da ih vode neki drugi motivi a neretko i lični interesi.

Vaše angažovanje na bunjevačkom pitanju je izazvalo komentare da ste se okrenili novim ciljevima u svom političkom dilovanju, da osustajete od dosadašnjih. Da li je to posli svega moguće?

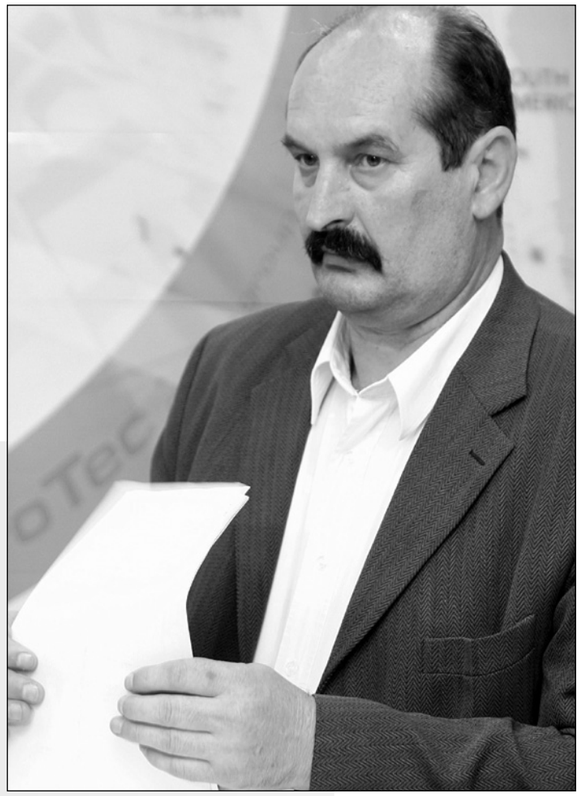
- To su ne samo netačne nego u nikim slučajevima i zlonamerne i tendenciozne konstrukcije jel je zalaganje za prava nacionalne manjine kroz rad nacionalnih savita jedna stvar i ona je zajednička svim pripadnicima nacionalnih manjina brez obzira u kojim strankama se nalaze a druga je stvar politički angažman i učestvovanje u političkom životu i radu bilo koje partije.

Angažman na rešavanju pitanja bunjevačke nacionalne zajednice će dobiti više medijskog prostora i izlaskom Bunjevačkih novina kao informativnog glasila Bunjevaca. Koliki je značaj ovi novina u tim rešenjima?

- Ogroman je značaj Bunjevačkih novina, u ovom trenutku gotovo neprocenjiv.

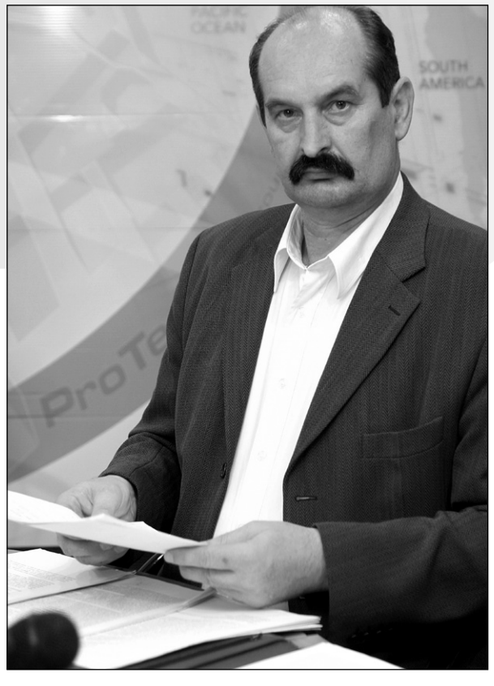
Činjenica je da u medijskom prostoru do sada i kada se govorilo o Bunjevcima, govorilo se u negativnom kontekstu uglavnom kroz negiranje prava da Bunjevci budu to što jesu. Zafaljujući postojećoj, vladajućoj strukturi u Subotici favorizovano je ostvarivanje potriba prija svega madjarske i hrvatske nacionalne zajednice, donekle srpske dok su potribe bunjevačke nacionalne zajednice bile ne samo zapostavljane nego čak i negirane. Ja mogu samo da prokomentarišem da je to za mene uvik bilo nesfatljivo da se oni političari koji godinama drže vlast u varoši busaju u prsa kako su u evropskim tokovima, gotovo već u Evropi po svojim shvatanjima i opredeljenjima a u isto vrime u varoši u kojoj zajedno živimo ne samo da ne poštuju nego i negiraju pravo svojim sugradjanima da imaju ravnopravni tretman.

Kako komentarišete izlazak prvog broja Bunjevačkih novina kao informativno političkog glasila?

Možda je moja pojava kao člana BNS kod nikih izazvala iznenađenje zbog tog što sam političar koji nikad nije zagovarao stav da o pravima pripadnika nacionalnih manjina triba da odlučuju samo oni koji su članovi nike stranke sa nacionalnim pridznakom. Naime, uvik sam se zalagao za to da u ostvarivanju prava nacionalnih manjina triba da učestvuju svi koji to žele i koji imaju potribu brez obzira kojoj stranki pripadali. To nisu stranačka prava nego prava pripadnika jedne nacionalne zajednice. To konkretno znači da ne triba biti na primer član Bunjevačke stranke da bi se zalagao za ostvarivanje prava Bunjevaca. Upravo u tome i jeste prednost donošenja Zakona o pravima nacionalnih manjina i formiranje Nacionalnih savita jel se briga o pravima nacionalnih manjina ostvaruje kroz Nacionalni savit, a ne kroz dilovanje bilo koje nacionalne stranke. To što sam ja politički nastupao u svom stranačkom radu u drugoj stranki to ne znači da se čitavo ovo vrime nisam bavio pitanjem ostvarivanja prava Bunjevaca. Na protiv, jesam, jel sam kroz svoj mandat saveznog poslanika ušao u sastav Nacionalnog savita u čijem radu se angažujem na ostvarivanju tih prava.

- Ja se politički već više od lo godina zalažem da se u ovoj varoši uspostavi jedna stručna, kompetentna i odgovorna vlast za koju će osnovno opredeljenje biti da se zalaže za razvoj varoši i zadovoljenje potriba svih gradjana brez obzira kojoj viri ili naciji pripadaju. Na žalost mi to nemamo jel je vrlo brzo posli uspostavljanja višepartijskog sistema uspostvaljena jedna lokalna vlast motivisana sasvim drugim ciljevima koja je stavljala lično isprid opšteg, koja je na žalost postala korumpirana. O tome ja govorim na političkoj sceni već nikoliko godina.

- Prvi broj Bunjevačkih novina kao informativnog glasila izašao je zafaljujući razumivanju prija svega pokrajinskih i republičkih vlasti što je za ostvarivanje prava bunjevačke nacionalne zajednice od ogromnog značaja jel brez nigovanja jezika i brez informisanja na svom jeziku ne može se ni govoriti o ostvarivanju prava jedne nacionalne zajednice. I ranije smo imali pokušaj da se štogod slično ostvari. Naime, izlazile su Bunjevačke novine ali kao časopis u izdanju Bunjevačke matice ali to nije ni približno moglo da zadovolji onaj nivo i potribu jedne nacionalne zajednice kad je rič o informisanju a što se sad kroz Bunjevačke novine kao informativno glasilo Bunjevaca ostvaruje. Nadam se da će Bunjevačke novine koje će u narednom periodu izlaziti jedanput misečno od iduće godine postati dvonediljnik a u dogledno vrime i nediljnik. ■

Vesna Vidaković

ISTORIJA BUNJEVAČKOG IZDAVAŠTVA

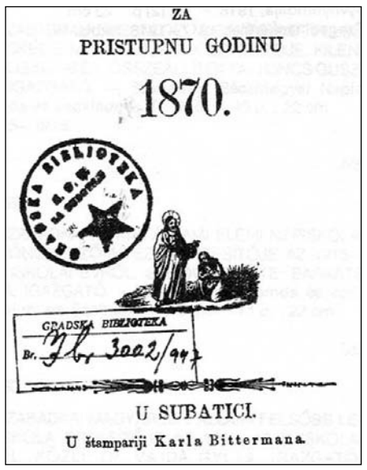
NAJSTARIJI KALENDARI - PRVE NARODNE ČITANKE

Pi e: Nevenka Ba i Palkovi

Prvi bunjevački kalendari objavljeni su u drugoj polovini XIX vika, kad i bunjevački listovi, među kojima su Bunjevačke i šokačke novine (1870 - 1873) pod uredništvom biskupa Ivana Antunovića, zagovornika južnoslovenskog jedinstva.

U Bunjevačkom i šokačkom kalendaru za pristupnu godinu 1870. štampan je Poziv Pričestnoga i Visokorodnoga gospodina Ivana Antunovića Kanonika kalačkog, kojim poziva Bunjevce, Šokce i Bošnjake - na utemelenje jednih pučkih Novinah, u kome se kaže:U družbinu narodnosti Slavianske izkrenim duhom, i ljubavju nadahnutim sercem ulazim; pak sve one muževe, koji se već od davna trude: da Slavianstvo u jedno kolo svedu, znanost, i izobraženost uma, i serca u njem razprostranjuju, bratinski pozdravljamNije tajiti, da sam veoma mali, ipak viran sin ovog naroda, bunjevačke grane, koja se u Bačkoj razvila.Vidivši: da se onaj narod čversti, kojeg snaga duševna, i materialna raste, vruću želju nosim puku bunjevačkim, i šokačkim ruku pružiti: da se zaisto podigne na ono miesto, koje mu je po gradjanskim zakonu obiliženo

U ovom kalendaru dalje slide naslovi: Upoznavatelj svita, Historija ili povistnica (događajopis) naše domovine, Parna sila, Prigled najznamenitijih pronalazakah, Olaj iz simena suncokreta, Vino, voće, krumpir, Vašari, Listvice i drugo.Kalendar

se čuva u zavičajnom fondu Gradske biblioteke u Subotici, kao i mnoga druga značajna bunjevačka izdanja.

Prvi Bunjevački kalendar izdat je u Subotici 1868. godine, s tim što su korice štampane u Subotici, a sadržaj kalendara u Platonovoj štampariji u Novom Sadu. U uvodnom tekstu pod naslovom Naše mane i potribe, kaže se da je žalosno stanje medju Bunjevcima, koji nemaju ni knjige, ni ni škule na svom maternjem jeziku i urednik priporučuje da svako čeljade nauči da zna knjigu štiti i pisati. Bunjevci se dalje opisuju kao vridan i radan narod koji jača svoju porodičnu zadrugu, nije sklon prosjačenju i ne voli da se iđe u bolnicu, jer je sramota da kogod drugi vodi brigu o starima i bolesnima u porodici.O Subotici se kaže da je jedna od najvećih slobodnih kraljevskih varoši u Ugarskoj sa šezdeset hiljada stanovnika, od koji Bunjevaca ima 50000 duša.Daju se i spiskovi častnika sl. kr. varoši Subotice, Sombora i varoši Baje, kao i cile Županije Bačke.U nastavku slide bunjevačke lirske narodne pisme pod naslovima:Oplela Stana, U četvrtak Gjula, Divojka je hola, Šta se ono bili, Dva pribiga gorom pribigoše, Subotice bila, Zadje sunce medju dvi planine, Narasla nerandža, Šaren krevet ko šareno jaje i druge.

Drugo godište ovog najstarijeg bunjevačkog kalendara za 1869. godinu ima manje strana, a bunjevačke narodne pisme štampane su ćirilicom: Mijinoga konja, Sinoć kasno strada, Igralo je čopor divojaka, Sigrala se RozaDrugi tekstovi na latinici odnose se na narodno gazdovanje i opširnu povistnicu Sombora i sridnje Bačke.

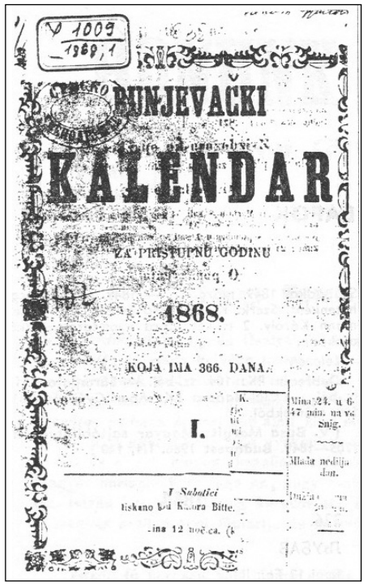
Važnu ulogu kod pokretanja prvog bunjevačkog kalendara imao je Ambrozije Boza Šarčević (1820-1899), varoški arkivar i pisac Zbirke mudrih i poučnih izrekah na korist bunjevačkog puka, objavljene u Subotici, 1869. godine, kao i Đorđe Popović Daničar, novinar, prevodilac i književnik, kasnije bibliotekar Narodne biblioteke u Beogradu.

U novom Bunjevačkom i šokačkom kalendaru za prostu godinu 1871, nakon Zvizdoznanskih opaski slide:Društveni razvitak čovičanstva, novela Lipa Vita, pripovitke, dositke, Kućanica, narodna pisma Marko Kraljević i 12 Arapa i književne visti Ambrozije Šarčevića, koji je urednik i pokretač i ovog kalendara i autor prvog bunjevačkog ričnika Tolmača izvornih, književnih i zemljopisnih jugoslavenskih riči na korist prijateljah bunjevačko-šokačke književnosti, u Subatici, 1870. godine.

Epski junak Marko Kraljević, javlja se prvi put u ovom bunjevačkom kalendaru za 1871. godinu i kasnije će biti jedan od omiljenih likova u bunjevačkom narodnom stvaralaštvu i tradiciji. Pojava suprotstavljenog junaka crnog Arapina ukazuje na pisme od starine tj. ostatak najstarije epike kod Bunjevaca, u kojoj se puno pivalo o Arapinu kao strancu, neprijateljski raspoloženom, kao što je bio običaj u narodnim pismama prije turskog perioda i kod drugih naroda: Španaca, Francuza i Grka na primer.

U Bunjevačko-šokačkom kalendaru za prostu godinu 1879. nalazi se važan napis: Povist prvog bunjevačkog dila i pokreta, zatim Pisma od Kasine, Pisma korteška u vrime poslaničkog izbora, Bunjevačko prelo-pisma, Krojica Radonja i Turci Kladovljani - narodna pisma, Pisma ranjenog vojnika kod Sarajeva, Gazdaluk i Potribna znanja, kao i Vašari u našoj kraljevini. Tako iz ovog kalendara saznajemo da je 1878. g. osnovana najstarija društveno-kulturna organizacija kod Bunjevaca, Pučka kasina, oko koje su se okupili najveći bunjevački rodoljubi i prosvititelji.Bunjevačko-šokački kalendar je u to vrime, u nedostatku drugih, priuzeo ulogu informativnog glasila sa političkim, književnim, kulturnim i drugim vistima.Bunjevačko-šokački kalendar izašao je i za 1881. godinu i u njemu se javlja opširan naslov Bunjevačko-šokački narod i Subotica, zatim O pučkim škulama u Subotici, ali se sačuvao samo u fondu Narodne biblioteke Srbijeu Beogradu.

Prelomni trenutak nastaje pojavom kalendara Bunjevačko-šokačka Danica ili Subotički kalendar za pristupnu godinu 1884. pod uredništvom pop Paje Kujundžića(1859 - 1915), a u saradnji sa Ilijom Kujundžićem, Šimom Prćićem i Mijom Mandićem (1857-1945), učiteljom i pokretačom bunjevačkog misečnika Neven. Svećenik Pajo Kujundžić je skoro cio sadržaj kalendara sam napisao i učestvovao je u njegovom raspačavanju priko štampara Prćića i subotičkog knjižara Đure Krečija (štampano je 600 primeraka ovog prvog godišta kalendara).Kako su izdavanje kalendara pratile mnoge teškoće, ubrzo je na inicijativu mlađih Bunjevaca saradnika napravljen Generalni zbor za izdavanje i rasprostiranje Nevena i Danice. Starešina Zbora bio je fra Jesse Ivan Kujundžić, gvardijan, a članovi Ivan i Ante Evetović, Nikola Matković, Pajo Bačić, Vranje i Beno Sudarević, Ivan Budinčević i Mijo Mandić.Njihov zaštitnik bio je Ivan Antunović, biskup, ali je u Danici najviše radio pop Pajo Kujundžić, hrabreći svoje saradnike sve do smrti 1915. godine.Dr Matija Evetović kaže da je bunjevačkom kalendaru Danica, pop Pajo Kujundžić udahnuo svoju rodoljubivu i

kršćansku dušu. Slažemo se sa ovom tvrdnjom i danas, diveći se starim vremenima kada su bunjevački svećenici, učitelji i svi dobronamerni ljudi radili istrajno i ZAJEDNO za boljitak svog naroda.

Od 1891. godine, u ovom kalendaru pojavljuju se i ilustracije (slike): Varoške kuće, crkve sv. Terezije, kapelice sv. Roke, subotičke srpske crkve i druge, te od sledeće godine piše da je kalendar sa slikami.

Učitelj Mijo Mandić je u Subotičkoj Danici objavio priko 50 priloga, što je zapisano u njegovoj bio-bibliografiji u izdanju Gradske biblioteke i D.O. Monografija iz Subotice, 1987. godine.

Kalendar Subotička Danica vrlo je značajan za kulturnu istoriju Bunjevaca, naročito u periodu 1884-1914, pa i kasnije i biće predmet naših daljih izučavanja. ■

OBRAZOVANJE BUNJEVACA U PROŠLOSTI

PRVE BUNJEVAČKE ŠKULE (2. DIO)

Međuratno vrime razvoja škulstva kod Bunjevaca

U vrime između dva rata Bunjevci su imali pravo da stiču nauku na svom maternjem, bunjevačkom jeziku u osnovnim i sridnjim škulama. Tako su osnovane bunjevačke drzavne salaške škule u čijem su rasporedu časova uvršteni nastavni predmeti bunjevački jezik, vizbe u bunjevačkom pisanju, bunjevačko čitanje i pisanje i bunjevačka gramatika pored ostalih zdravo vaznih predmeta.Ovi nastavni predmeti našli su svoje misto u rasporedu časova početkom 20. vika. Zafaljujući Zakonu o narodnim škulama koji je donet 5. decembra 1926. godine u rasporedu časova od 1. do 4. razreda pored ostalih bio je vrlo vazan predmet pisanje i čitanje bunjevački . Dica su morala ići u škulu i subatom. U to vrime je znalo biti i četri razreda u jednoj učionici.

O navedenim primerima nastavnih predmeta koji su vazni za nas Bunjevce najbolji pokazatelji su sačuvani rasporedi časova.

(ovde ubaciti prilozene rasporede časova)

Većina materijala čuva se u istorijskom arhivu u Subotici, a kao literatura za ovaj tekst korišćen je tekst pod nazivom SALAŠKE ŠKOLE autora Tatjane Segedinčev iz časopisa EX PANNONIA. ■

RASPORED ČASOVA ZA I RAZRED BUNJEVAČKE DRŽAVNE OSNOVNE SALAŠKE ŠKOLE U SUBOTICI VAŠARIŠTE II ZA 1919/20. ŠKOLSKU GODINU

Časovi	Ponedeljak	Utorak	Sreda	Četvrtak	Petak	Subota	Nastavni predmeti	Broj sedm. časova
8-9	Račun		Račun		Račun			
9-10	Pisanje i čitanje		Pisanje i čitanje		Pisanje i čitanje		Nauka vere	2
10-11	Vežb.u govoru i mišljenju		Vežb. u govoru i mišljenju		Vežb. u govoru i mišljenju		Bunjevački jezik	11
11-12	Vežbanje u pisanju		Vež. u govoru i mišljenju		Vežbanje u pisanju		Račun	6
12-12,30	Pevanje		Pevanje		Pevanje		Vež. u govoru i mišljenju	3/30
1-2		Nauka vere		Nauka vere		Račun	Crtanje	2
2-3		Račun		Račun		Pisanje i čitanje	Pevanje	1/30
3-4		Pisanje i čitanje		Pisanje čitanje		Vežbanje u pisanje	Telesna vežbanja	1
4-5		Crtanje		Vežbanje u pisanju		Crtanje	Svega	27
5-5,30		Telesna vežbanja		Vežbanje u gov. i mišljenju		Telesna vežbanja		

RASPORED ČASOVA ZA II RAZRED BUNJEVAČKE DRŽAVNE SALAŠKE OSNOVNE ŠKOLE U SUBOTICI VAŠARIŠTE II ZA 1919/20. ŠKOLSKU GODINU

Časovi	Ponedeljak	Utorak	Sreda	Četvrtak	Petak	Subota	Nastavni predmeti	Broj sedm. časova
8-9		Račun		Račun		Račun		
9-10		Čitanje		Čitanje		Čitanje	Nauka vere	2
10-11		Pismeni sastavi		Pismeni sastavi		Pismeni sastavi	Bunjevački jez.	11
11-12		Vežb. u govoru i mišljenju		Vežb. u govoru i mišljenju		Vežb. u govoru i mišljenju	Račun	6
12-12/30		Pevanje		Pevanje		Pevanje	Vežb. u govoru i mišljenju	3/30
1-2	Račun		Nauka vere		Nauka vere		Crtanje	2
2-3	Čitanje		Račun		Račun		Pevanje	1/30
3-4	Vežbanje u pisanju		Čitanje		Čitanje		Telesno vežb.	1
4-5	Crtanje		Krasnopis		Crtanje		Svega	27
5-5/30	Vežb. u govoru i mišljenju		Telesna vežbanja					

Darinka Mikić rod. Alimpić, učiteljica

RASPORED ČASOVA ZA II, III i IV RAZRED OSNOVNE ŠKOLE

		8-9	9-10	10-11	11-12
Ponedeljak	II	Račun	Vež. u pisanju	Bunjev. govor	Vežbanje u pisanju
	III	Pazi	Račun	Vežbanje u srpskom	Bunjevački govor
	IV	Vež. u bunjev.pis.	Račun	pisanju	"
Utorak	II	Bunjevački govor	Vežbanje u pisanju	"	"
	III	"	Zemljopis	Račun	Veronauka
	IV	"	"	"	"
Sreda	II	Račun	Vežb. u računu	Bunjevačko	"
	III	pazi	Srpski jezik	čitanje i	Gimnastika
	IV	Vež. u bunj. pisa.	"	pisanje	"
Četvrtak	II	Bunjevački	Vežb. u pisanju	Vežb. u pisanju	Crtanje
	III	govor	Račun	Zemljopis	"
	IV	"	"	"	"
Petak	II	Račun	Vežb i računu	Vežb. u pisanju	"
	III	Srpski	Srpski	Račun	Pevanje
	IV	pisanje	jezik	"	"
Subota	II	Vežb. u pisanju	Vežb. u pisanju	Pisanje	Krasno
	III	Račun	Bunjevačka	Zemljopis	pismo
	IV	"	gramatika	"	

14 učenika
Tompa, 10.III 920.god

Jovan J. Bačić drž.učitelj

ZANIMLJIVA ISTORIJA ZAVIČAJA

VODICE — BUNARIĆ U ALEKSANDROVU - ŠANDORU

Jedinstveno mesto u Bačkoj pa i Vojvodini na kojem se okupljaju Srbi i Bunjevci, dakle, pravoslavci i katolici, proslavljajući Veliku Gospojinu. Sa ovog svetilišta narod odlazi punog srca i duše. Ove godine, jer su se kalendarski poklopili datumi, svi subotičani zajedno na molitvi

Selo Aleksandrovo

Pravoslavna (levo) i katolička (desno) kapela

Potez kod Aleksandrova (odnosno Šandor kao je zvanično bilo ime malog naselja na obodu Palićkog jezera) je, kako za sada istoriografija govori, a arheologija u svojim najnovijim nalazima potvrdila, bio naseljen još u ranom srednjem veku. To znači da su ljudi od davnina odredili ovaj potez za svoje stanište. Naseobinu ili stanište ljudi su od davnina odabirali po određenim pogodnostima u odnosu na ona mesta koje niju naseljavali. Takve pogodnosti za naseljavanje srednjovekovnog sela u blizini današnjeg Aleksandrova bilo je postojanje Zlatne grede, odnosno uzvišice usred ravnice koje se naslanjalo i jednim delom okruživalo jezerom Palić i obližnjim ritovima koji su bili bogati ribom, a sa druge strane u ritovima se mogao naći spas pred iznenadnom opasnošću koja je tokom čitavog srednjeg veka često bila prisutna. U jednoj od tih opasnosti, iznenadnom pojavom razjarenih četa koje su špartale prostranom ravnicom, stradalo je čitavo naselje koje je potom palo u zaborav i bilo pokriveno panonskim rastinjem, trskom i šašom. Na nekadašnji život potsećale su samo ostaci ruševina crkve i groblja odakle se docnije razvlačio upotrebljivi materijal.

Ponovno naseljavanje ovog prostora, odnosno Zlatne grede na potezu opštinskog Jaroša nedaleko od, kako je na starim mapama i kartama označen toponim Kameniti hat, odvijalo se krajem XVIII stoleća. Naime Slobodni kraljevski grad Marija Tereziopol po povelji o elibertaciji (IASu, F: 164, diploma br. 9/1779, čl. 5) bio je u obavezi da osnuje dva sela (Čantavir i Bajmok) radi obaveze davanja zapregae za županijske službenike i činovnika kao i vojske. No, kao su ova dva sela bila suviše udaljena te je dolazilo do čestih nesporazuma sa županijskim službenicima, na isistiranje Županije moralo se kolonizirati, odnosno osnovati još jedno selo u neposrednoj blizini grada koje bi nadomestilo izostalu obavezu davanja zaprege. Tako je grad doneo 1781. godine dluku da se osnuje naselja u neposrednoj blizini grada sa 100 sesija. Kolonizacija i naseljavanje otpočelo je prema zapovedi kraljevskog komesara Joanesa Baha, u leto 1786. godine, na mestu gde se susreću Petrovaradinski i Čantavirski put. Po sačuvanom spisku (IASu, Magistrat 11.A.48/pol.1787) prvih kolonista, koji su uglavnom bili iz Mariateresiopola (Subotice) bilo je i pravoslavaca i katolika - 80 Srba i 11 Bunjevaca. Oni su bili nezadovoljni položajem i životom u gradu i pokušavali su da potraže sreću na novom staništu. Kolonisti su od grada dobili zemlju (po četvrt ili pola sesije), bili su oslobođeni tri godine od poreza i svih davanja, zatim su dobijali potrebno seme za setvu, te im se ustupala trska za pokrivanje kuća. Kolonizacija je konačno završena početkom novog stoleća kada su svi isparcelisani placevi za kuće kao i zemljišne sesije bili razdeljeni. Mesto za crkvu bilo je predviđeno u centru sela i za tu namenu je ostavljen plac.

Na tom mestu pravoslavni Srbi su posle velikog naprezanja uspeli da 1818. godine podignu crkvu koju su posvetili Sv. Dimitriju, dok je katoličko stanovništvo (23 porodice Bunjevaca i Nemaca) odlazilo u Marijaterezijapol (Suboticu) kao pripadnici Kerske župe, a potom su od 1829. godine, kada je grad podeljen na tri župe, pripali župi Sv. Roke. Kao takvi imali su i obavezu crkvenih davanja: svaki katolički par u selu predavao je župniku 1 pom. pšenice, jednu mericu proletnjih žitarica i 30 krajcara u gotovom novcu. Tek 1929. godine katolici u Aleksandrovu su bili izdvojeni u organizaciju samostalnog vikarijata, da bi 1959. godine osnovana posebna katolička župa.

Međutim, kako je vreme proticalo jedno mesto je za sve stanovnike Šandora (Aleksandrova), dakle i pravoslavce i katolike postalo zajedničko.

Od čudotvornog izvora do hodočasnog mesta

Na samom obodu Palićkog jezera je od davnina, veli staro predanje, postojao poseban izvor na koji je, zbog dobrog ukusa, stanovništvo iz srednjovekovnog naselja i okoline, najradije uzimalo vodu radi svakodnevnih potreba. Ali glas o čudotvornom izvoru čija voda je najbolja u okolini pa da čak i isceljuje rane raširio se tek sa trgovcima i putnicima iz daleka koji su svraćali na odmorište oko izvora i uočavali da oprane rane na izvoru brže zarastaju i iscelivaju nego što je za to inače bilo potrebno vremena. Meštani napraviše pored izvora bunar, a malo-pomalo čudotvorna voda počela je da privlači sve više i više ljudi koji su tražili isceljenje.

Kako su prolazila stoleća srednjovekovno naselje je nestalo pod naletima brojnih ratova i sličnih pošasti dok je legenda o bunaru sa čudotvornom vodom preživela sve do ponovnog naseljavanja Zlatne grede, odnosno osnivanja sela Aleksandrovo krajem osamnaestog i početkom devetaestog stoleća. Legenda se proširila i na nove koloniste sela koji su nastavili da odlaze na izvor, no ovoga puta i organizovano i u određene vremenske periode, a posebno u avgustu, smatrajući da crkva treba da blagoslovi ovu pojavu, odnosno izvor i proglasi ga za hodočasno mesto. Ovi zahtevi vernika posebno su učestali sedamdesetih godina devetnaestog stoleća, da bi Pravoslavna crkvena opština Aleksandrovo počela da prikuplja novac za izgradnju kapele. A kada je 1883. godine, Ilija Mijatov darovao 400 kruna, kao glavnicu, sazidana je mala kapela koja je iste godine, po blagoslovu i dozvoli episkopa bačkog Vasilija i osveštana od ruke prote Simeona Majinskog sveštenika sentomaškog (Srbobranskog). Malo po legendi, malo po želji naroda, a najviše po crkvenim kanonima kapela je posvećena Uspeniju Presvete Bogorodice koja se slavi u drugoj polovini avgusta. Prema pričanju meštana, na

Vodicama više puta se pojavljivala Bogorodica, ali o tome nema pisanih tragova, kao i o tome da li je pojavljivanje Bogorodice uslovilo nastanak ovog kultnog mesta ili dalo vodi isceliteljsku moć.

No, na Vodicu osim pravoslavnih Srba dolazili su i katolici pre svega Bunjevci koji su živeli u Aleksandrovu, Subotici i u okolnim naseljima, te su iskazivali poštovanje prema ovom kultnom mestu. Zbog toga su aleksandrovački Bunjevci 1893. godine pored čudotvornog izvora i pravoslavne kapele podigli raspeće sa sledećim natpisom na tada zvaničnom državnom jeziku: Isten dicsosegere emeltette Sndor Kozseg Katolikus kozossege 1893 i na taj način sa svoje strane posvetili ovo mesto koje su zvali Bunarić.

Ne želeći da zaostaju za pravoslavcima ili pak želeći da se ugledaju na pravoslace sa kojima su zajedno dolazili na ovo kultno mesto i Bunjevci su sagradili malu kapelu, ali koja dugo vremena nije bila osvećena te na taj način nije imala svog patrona. To je samo utvrdilo narodnu tradiciju da i pravoslavni Srbi i katolički Bunjevci iz Aleksandrova (danas predgrađa Subotice) skupa slave Veliku Gospojinu kao zajedničku slavu. Kod pravoslavnih Srba Velika Gospojina ne pada na isti datum, ali je obično u dugoj polovini avgusta, dok kod katolika on je stalan i pada u vreme mladog meseca na 15. avgust.

Katolička kapela

Vremenom je Mala pravoslavna kapela postala pretesna za svoju namenu te je porušena 1900. godine, da bi na njenom mestu bila sagrađena nova, veća. Na njenom zabatu bilo je oslikano Uspenje Bogorodice. Imala je otvoreni trem gde se nalazila celivajuća ikona Bogorodice sa Hristom kao i više ikona u oltarskom delu. Ispred kapele 1914. godine, Melanija Manojlović, supruga dr Vladislava Manojlovića, podigla je kameni krst na kojem je ćiriličnim pismom napisano: *„У славу Божју Меланија, Дра. Владислава Мано–јловића 1914.”*.

Kako je vreme prolazilo kult Vodica-Bunarića je rastao iz dana u dan te je svake godine od proleća do jeseni (od Đurđevdana do velike Gospojine) sve više ljudi odlazilo na Vodice-Bunarić. Ono je kao jedino svetilište u Moćnoj carevini i u Podunavlju koje istovremeno poštuju i posećuju pravoslavci i katolici izazivalo pažnju ne samo crkve i vernika nego i revnosne činovnike Gradskog Magistrata Subotice koji je zbog brojnosti poklonika 1907. godine, razmatrao predlog da se blizi svetilišta, na pruzi Subotica Novi Sad otvori železnička stanica i time se olakša dolazak i odlazak hodočasnika. Ovaj zanimljiv predlog gradskih činovnika, koji su u celoj akciji išli ispred vremena i želeli da od Vodica-Bunarića načine hodočasno mesto poput onih u drugim krajevima Evrope nije realizovan.

Vodice - Bunarić kao kultno mesto

Nakon oslobođenja i ujedinjena Banata, Bačke, Baranje i Srema sa Kraljevinom Srbijom i stvaranje južnoslovenske države Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (od 1929 Kraljevina Jugoslavija) stvaraju se novi momenti za stanovništvo Subotice i hodočasnike koji posećuju Vodice, odnosno Bunarić. Smatrajući da su sada u svojoj državi i sa svojom vlašću koja će imati više razumevanja Srpska pravoslavna crkvena opština uputila je 1925. godine molbu Grdaskom senatu u Subotici da joj dodeli u vlasništvo 1000 hvati livada oko Vodice naglašavajući da: svakako je poznato Ce. Senatu, tzv. Vodica u Aleksandrovu, masto sa lekovitosti naš narod poštuje kao sveto mesto i kuda dolazi radi leka i utehe u bolesti i nevolji svojoj, a gde se naročito skuplja o Velikoj Gospojini na slavu Vodice. Gradski senat izašao je u susret upućenoj molbi i dodelio je Srpskoj pravoslavno crkvenoj opštini 600 hvati livade koja se proteže prema putu. Dobijeno zemljište je potom stavljeno u namenu.

Sličnu molbu uputio je 1928. godine Gradskom senatu i katolički župnik Blaško Rajić u ime katoličkih vernika i Katoličke župe koji je tražio jedan lanac zemlje oko Bunarića a za potrebu okupljanja vernika na tom mestu sa sledećim rečima: Na Bunariću, na koi imaju kapelicu i katolici i pravoslavci, dobili su pravoslavci od grada 3 motike (600 hvati) zemlje... Mi molimo naslov da za Bunarić, na koji dolaze i kod njega vrše vjerske obrede katolici, izvolite dodijeliti jedan lanac (10 motika) zemlje. To je potrebno zato, ljeti kada je velika nalog puka na Buariću, imaju gde da postaju kolija, a da ne prave štete na komšinskim njivama. Molimo slavni Senat, da dođe crkvenim opštinama u susret pri odvodnja mlake kod obadva bunarića (IASu, F: 47. senat grada Subotice, II, kut. 1217, 94/1929). Sledeće godine Gradski senat je i župniku Blašku Rajiću odgovorio pozitivno na molbu i Katoličkoj crkvi dodelio traženu zemlju oko Bunarića. Na taj način oko Bunarića Vodica stvorilo se jedinstveno svetilište na kojem su se nalazili pravoslavna kapela, krst, binar, katolička kapela, raspeće i bunar zaokrušeno zemljišnim posedom koji je uređen sadnjom drveća i živom ogradom, klupama, dakle na onaj način da se hodočasnici i svi posetioci mogu osećati udobno na njemu. Iste godine, dakle 1929 godine, na Bunariću je u avgustu održano veliko proštenje i povodom toga je odštampan mali molitvenik. U njemu je zabeleženo: Prije tri godine bio je izvor blagoslovjen i od onda svake mlade subote pohoda ga mnoštva vjernike. Na ovaj dan mnogi dolaze iz okoline da prave zagovor Bl. d. Marije. te se može smatrati da je od 1929. godine Katolička crkva priznala Bunarić kod Aleksandrova kao hodočasno i da od tada, kao i do tad, svake mlade subote na Bunarić mogu dolaziti vernici.

Pravoslavni vernici i Srpska pravoslavna crkva još jednom su vršili uređenje svog dela kompleksa i to 1939. godine kada je po projektu Dragutin Molcera podignuta reprezentativna kapela u neovizantijskom stilu. Nekoliko desetina metara ispred nje 1940. godine podignuta je kuću za boravak vernika.

Treba napomenuti, prilikom bušenja bunara, da se vodilo računa čak i o tome da se bunari koji su napravljeni, nalaze na istom izvoru koji je imao dve žile, te kada su izgrađene kapele na izvorima, montirane su pumpe za vodu. Na taj način danas i pravoslavci i katolici na kompleksu Vodica Bunarića koriste istu čudotvornu vodu. Osim Srba i Bunjevaca na kompleks Vodica Bunarića dolaze i Mađari iz okolnih mesta.

* * *

Vodice i Bunarić kao kultno mesto posvećene su Bogorodici. O njima se kod starinskog stanovništva u Aleksandrovu i okolnim salašima prepričavale sa kolena na koleno niz priča koje se svode na pojavljivanje, odnosno ukazivanje Bogorodice i isceliteljskih događaja vezanih za vodu sa izvora, odnosno bunara. Po istim predanjima voda sa izvora-bunara posebno je blagodetna za decu. Verski obredi kod pravoslavaca i katolika održavaju se prema crkvenim kanonima ali kod ostalih običaja i kod jednih i drugih mogu se primetiti puno sličnih detalja koji na drugim Vodicama bunaričima nema. Do početka Prvog svetskog rata Bunjevci i Srbi zajedno su držali sabor, da bi nakon posvećenja Bunarića, počeli da slave odvojeno. Međutim mladi su odlazili na obe igranke. ■

Zoran Veljanović

IZ POVISTI BUNJEVACA

BUNJEVAČKO PLEMSTVO (2 DEO)

Iako se o makar u ovim našim krajevima tušta zna o dolasku Bunjevaca, redovno neki vole kazati da su Bunjevci došli prije tristo godina. Obrazovani ljudi su ipak zabilužili drukčije. Prije tristo godina ovdi je već bilo tušta plemića. Titule, ipak nisu mogli dobiti čimsu došli, a za tako štogod moralo se baš potruditi. Za to je tribalo i tušta vrimena. Mijo Mandić stariji, ostavio je Bunjevcima mnogo zabiluženog o tome, a za početak, evo i u našim novinama dio toga.

Ambrozović: Kraljica Marija Terezija dala im je plemstvo 25.11.1760. godine.

Babić: Ugarsku grbovnicu i plemićki list dobio je Franjo Babić u Beču 12.8.1756. godine a s njim žena mu Elizabeta pl. Čakan.

Barašević: Plemićki list i grbovnica izdati su B. Josip iz Lemeša 6.6.1690. godine.

Barić: Plemićki list i grbovnica izdati su Miji iz Gare, njegovoj ženi Mariji Rebeki Pernthaller i deci Josipu i Ani-Katarini 1737.godine.

Bibić: Plemićki list i grbovnicu (potvrdu starog grba iz 1340.) dobili su 30.10.1722. godine u Beču.

Blesić: U Beču su 23.2.1756. godine izdati plemićki list i ugarska grbovnica braći Josipu i Nikoli Blesiću iz Kaćmara.

Bošnjak: Plemstvo je dobio Josip Bošnjak iz Sombora, 1770. godine.

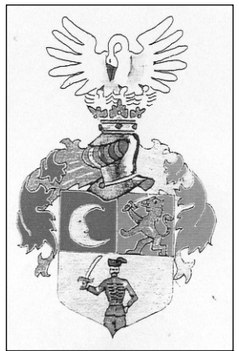

Brnjaković

Brnjaković: Porodica potiče od olovskog barona Grubišića. Janko, potomak Bernarda (Brnjaka) Grubišića, bio je upisan god. 1730. godine među plemiće Bačke županije

Bukvić: Ilija Bukvić, žena mu Marija Frančišković i sin Luka iz Subotice dobili su plemićki list i ugarsku grbovnicu u Požunu 28.10.1741. godine.

Đelmiš: Petar Đelmiš dobio je 31. ožujka 1699. godine u Luksemburgu plemićki list i grbovnicu. S njim su dobili plemstvo žena mu Stanka, brat Jakov i žena bratova Oliva. Đelmiš Ivan iz Subotice 1798. godine.

Fratričević: F. Jakov i sinovi: Filip, Mijo, Petar i Antun iz Sombora 14.7.1791.godine.

Grašalković

Grašalković: Ova je porodica bila među najmoćnijima, a dobila je najviše plemstvo - kneževstvo (herceg) Svetog Rimskog Carstva. Donacijsko plemstvo su dobili 1694.godine u Pečuhu. Ugarski baronat 26.5.1732. godine u Luksemburgu; ugarsko grofovstvo dobili su u Beču: Antun Grašalković de Gyarah i deca njegova Antun, Franciška, Klara, Marijana i Terezija (5.4.1743). 1784. godine dobio je isti Antun kneževstvo austrijskih naslednih zemalja i Svetog Rimskog Carstva (nemačkog). Moćna i najbogatija porodica u Podunavlju potpuno je izumrla. Zanimljivo je da je Antun Grašalković dobio plemstvo i baronstvo, sin mu Antun postao grof, a sin njegov Antun - knez.

Guganović: Guganović Pajo, Šimun i Matija iz Kumbaje dobili su plemstvo 1745. godine. Ogranak Paje Guganovića 19.6.1807. godine promenio je svoje prezime u pl. Šišković de Gdry (Gedrijski).

Horvat: Andrija, Stipan,Josip, Ivan i Danilo iz Lemeša dobili su plemstvo 1798.godine.

Ivanić: Josip, Ivan i Mirko Ivanić iz Lemeša dobili su plemstvo 1780. godine.

Ivanković: Nikola i Antun Ivanković iz Lemeša proglašeni su plemićima u Bačkoj županiji 28.4.1744. godine.

Jakopčić: Plemstvo je dobio Šimun Jakopčić iz Subotice god. 1816. godine.

Jančović: Nikola Jančović, sin mu Martin i snaha Ursula Krajčović dobili su plemićki list i grbovnicu u Beču 26.6.1673. godine.

Josić: Baltazar Josić iz Sombora dobio je plemstvo 1805. godine.

Kaić: Jakov Kaić žena mu Julija Gavranović i deca Jelena, Josip, Luka i Marko zadobili su plemićki list i grbovnicu u Beču 3.8.1796. godine.

Kajić: 22.11.1698. godine.

Knežević: Među najstarijim bunjevačkim plemenitašima. U Beču 27.11.1610. godine. Knežević Matija, Đuro i Ivan iz Lemeša dobili su plemstvo 1753. godine.

Kopunović: Grgur Kopunović iz Subotice dobio je plemstvo 1791. godine od cara Leopolda II.

Kovač: Plemićki list i grbovnicu dobili su od kralja Matije II 26.3.1613. godine.

Kovačić: Starinom iz Dalmacije, a prvi njen poznati predstavnik Gašpar Kovačić dobio je obnovu plemstva 1604. Kovačić Antun iz Aljmaša dobio je plemstvo 1813. godine.

Kujundžić: Josip Kujundžić bajski glavni biližnik i žena mu Elizabeta Bischof dobili su plemstvo 30.4.1835. godine.

Latinović: Drevna porodica o kojoj mađarski pisci misle da joj je izvorno ime Latanović. Latinović Stipan i David iz Boršota dobili su plemstvo 23.9.1719. Misli se da je ova porodica uz Grašalkoviće bila najmoćnija i najuticajnija.

Latinović

Lučić: Andrija Lučić iz Subotice dobio plemstvo 1776. Ovo je plemstvo proglašeno u Bačkoj 1801. godine na temelju turopoljske svidodžbe.

Mandić

Mamužić: 1687. (nažalost nemamo više podataka).

Mandić: Ivo Mandić iz Lemeša dobio je plemićki list i grbovnicu u Beču 1.3.1688. godine, M.Matijaš iz Sombora 1720. godine, M. Ivan iz Lemeša 1801. godine, M. Gajo 1811. godine,

M. Nikola: 1813. godine, M. Jakov iz Kaćmara 1821. godine. Iz ove familije proglašeno je svega plemića u Aljmašu 4, u Baji 11, u Monoštoru 1, u Čavolju 41, u Kaćmaru 11, u u Stančiću 2, u Bajmoku 16 i u Subotici 5.

Manić: Plemićki list i grbovnicu dobili su Blaž Manić i sinovi mu Đuro i Marko 1.6.1690. u Beču.

Marković: Kapetan Somborske trvđave Damjan Marković, žena mu Petronela Vukelić dobili su plemstvo s poveljom i grbovnicom izdatom 29.5.1690. u Luksemburgu.

Markulin: Markulin Ivan iz S.Ivana dobio je plemstvo 1776. godine.

Martinković: Đuro Martinković i sin mu Janko dobili su plemićki list i grbovnicu u Beču 17.5.1640. godine.

Miković: 31.5.1699. (nažalost nemamo više podataka).

Milašin: Milašin Pavle, Martin, Antun i Nikola dobili su plemstvo od Leopold II 7.3.1791. godine.

Mukić: Ivan Mukić dobio je plemstvo 1832. godine.

Nimčević: Plemstvo je stekao Makso Nimčević iz Subotice 01.3.1751. godine.

Novaković: Novaković Stipan, Petar i Pajo dobili su plemstvo 1791. godine.

Rudić

Orčić: Orčić Matijaš i Orčić iz Subotice dobili su plemstvo 1776. godine.

Parčetić: Martin Parčetići iz Sombora i žena mu Oliva Čuvardić dobili su plemstvo 03.12.1753. godine.

Pauković: Matija Pauković i žena mu Elizabeta 1684. dobili su plemićki list i grbovnicu od kralja Leopolda.

Perčić: Jakov Perčić i žena mu Magdalena Pištolar data je plemićka povelja i ugarska grbovnica u Beču 18.6.1757. godine.

Parčetić

Pilasanović: Pilisanović Jakov, Filip, Stipan i Ivan iz Gornje Rogatice dobili su plemstvo 28.10.1741. godine.

Piuković: Ivan Pijuković iz Mateovića i žena mu Marta Garašević dobili su plemićki list i ugarsku grbovnicu u Beču 28.10.1741. godine.

Prćić: Prćić Stipan iz Subotice dobio je plemstvo 1561. godine od I. Ferdinanda. Njegovi potomci P. Josip i Ivan tražili su i dobili od županije potvrdu plemstva 1761. godine.

Radić: Martin Radić i žena mu Katarina Kaiman, dobili su plemstvo 24.1.1648. godine u Pragu.

Rudić: Tomo Rudić iz Subotice dobio je plemstvo 1755. godine, R. Antun i Ivan zadobili su jedan deo Aljmaša i Kumbaje, R.Josip zadobio je barunstvo; on je bio 1832 1836.godine podžupan a 1837 1867. godine veliki župan Bačke.

Sarić: Stipan Sarić iz Subotice dobio je plemstvo 1751. godine.

Stipanović: Gajo Stipanović iz Subotice dobio je plemstvo 1752. godine.

Sučić: Luka Sučić subotički kapetan dobio je plemićki list i grbovnicu god. 1690. godine.

Sudarević: Gajo Sudarević domio je plemstvo 1751. godine.

Strilić: Antun i Petar Strilić iz Sombora dobili su plemstvo 1791. godine.

Šišković: Andrija Šiškoviću i žena mu Marija Schwarz dobili su plemstvo 1693. godine. General i barun Š. Josip dobio je plemstvo 1791. godine.

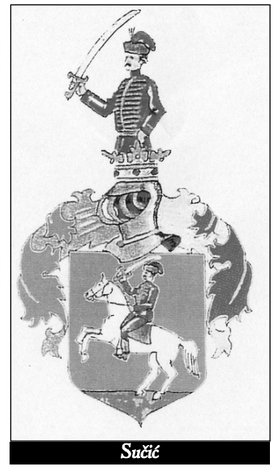
Šomšić: Pankracije Šomšić zadobio je potvrdu starog plemstva i ugarsku grbovnicu u Beču 4.3.1716. godine.

Tomašić: Tomašić Ivan i Andrija dobili su plemstvo 1778. godine na temelju zagrebačke svidodžbe iste godine. T. Ivan i Mijo iz Subotice dobili su plemstvo 1817. godine.

Vidaković: Đuro Vidaković subotički kapetan dobio je plemićki list i grbovnicu 01.6.1690. godine. V. Petar, Andrija, Josip i Ilija kao lemeški stanovnici uvršteni su među plemiće 1780. godine. Iz ove familije proglašeno je svega u Aljmašu 17, u Baji 4, u Bajmaku 6, u Čavolju 13, u Subotici 101 plemić. Brojni su ogranci ove bunjevačke porodice a svaki ogranak ima svoj nadimak: Vidaković-Božan, Vidaković-Dokman, Vidaković-Durmiš, Vidaković-Hadnađ, Vidaković-Klinčar, Vidaković-Ljubin, Vidaković-Mukić, Vidaković-Stanić.

Vidaković

Vojnić: U Požunu su 28.10.1741. godine dobili plemićku povelju i ugarsku grbovnicu braća Ivan i Stipan Vojnić iz Subotice. Stipan Vojnić de Bajša 04.1.1899. stekao je baronat. Ima više ogranaka ove porodice: Vojnić-Hajduk, Vojnić-Purčar, Vojnić-Tunić, Vojnić-Mijatov, Vojnić-Kortmiš, Vojnić-Zelić, Vojnić-Đanin.

Sučić

Volarić: Stipan i Franjo Volarić dobili su plemstvo 1753. godine što je iste godine i objavljeno na temelju turopoljske svidodžbe.

Vujević: Grgur Vujević i Ilija dobili su plemstvo 1690. godine u Luksemburgu.

Vuković: Jeronim Vuković dobio je plemstvo u Beču 19.1.1756. godine.

ODBOR ZA LIKOVNU KULTURU BUNJEVAČKE MATICE

BOJAMA ČUVAJU KULTURU

Zadatak je slikama sačuvat sve što čini kulturu Bunjevaca i svi drugi naroda koji tu žive. „Etnos okuplja oko 50 umitnika iz Subotice i cile Srbije

Učesnici ovogodišnje likovne kolonije „Subotica - Palić”

Natalija Dornić je već 5 godina predsednik Odbora za likovnu kulturu Bunjevačke matice. Ona je kumovala Udruženju likovnog stvarlaštva Bunjevačke matice pod imenom Etnos i okupila oko 50 likovni stvaralaca iz Subotice i cile Srbije.

Za Bunjevačku maticu koja se najviše bavi očuvanjem kulture bunjevačkog naroda, od velikog je značaja što smo uspeli da upoznamo ljude po celoj Srbiji da ovde postoje Bunjevci i da oni nemaju drugu domovinu. Jer, mnogi u našoj zemlji nisu čuli za Bunjevce. Mi taj posao radimo isključivo kroz likovnu delatnost, izložbe i kolonije. Na primer, ne postoji veći grad u Srbiji a da nisam učestvovala u radu njihove likovne kolonije, ako je imaju, isto tako, malo je gradova iz kojih mi u Etnosu nemamo učlanjenih likovnih umetntika kaže Natalija Dornić.

Istorija se stvara pisanom ričju, muzikom, likovnom dilima, sve ostalo odnosi zaborav.

- Mi ostavljamo slike koje govore o, na primer, našim autentičnim salašima, selima, nošnjama, običajima koji nestaju.

Svake godine Odbor za likovnu kulturu BM napravi plan rada.

- Prema tom planu, u proseku svakog meseca održimo bar po jednu izložbu, obično u povodu državnih i verskih praznika, a priređujemo i samostalne izložbe pojedinih umentnika, naših članova iz drugih gradova. Moram istaći da među članstvom imamo više umentika iz drugih gradova, ne-Bunjevaca, nego Bunjevaca. Žao mi je što se Bunjevci ne angažuju malo više jer ovo je njihova kuća kulture. Na žalost, ima među njima i onih koji ma se ne dopada što ne učlanujemo samo Bunjevce.

Natalija Dornić

Natalija Dornić je penzioner, slikarstvom se bavi oko 40 godina. Ovog lita je učetvovala u radu 6 likovni kolonija, u Oplencu, Požarevcu, Kragujevcu, Crkvencu, Svilajncu, Vrnjačkoj Banji i Resovcu. Kaže da se svugdi zdravo lipo osićala jel su je sa tušta pažnje dočekivali, kako domaćini, tako i ostali članovi. U pojedinim lokalnom novinama ostale su i njezine izjave o radu ti kolonija.

- Jako mi je drago da sada već svi znaju za nas, ali iza našu likovnu koloniju Subotica-Palić. Poslednju smo održali od 27. aprila, do 3. maja ove godine. Po našem planu svake godine bi trebalo da imamo dva saziva, ali sada je potpuno neizvesno da li će biti ove druge. Jer, trebalo je da počne 25. avgusta. Umetnici su se već raspitivali, ali nisam znala šta da im kažem. Razlog je nedostatak novca. Za prolećnu koloniju smo ostali dužni 245.000 dinara. Moram reći da nemamo mnogo razumevanja od lokalne samouprave, s pravom ga očekujemo jer ako drugima pomažu lepo bi bilo da pomognu i nama. Jer, ovo je najlepša reklama za Suboticu i Palić. Van Matice pomoć smo dobili samo od Okruga, čiji je predsednik Zoran Prćić jedan od malobrojnih lokalnih zvaničnika koji je i došao na otvaranje kolonije.

Radovi umetnika, članova Etnosa su dostupne zainteresovanim građanima kupcima. Cine se kreću u vridnosti od 150 do 300 evra. Rič je o slikama većih dimenzija, rađeni zdravo kvalitetnim materijalom i od dobri umitnika. Za one koje bi da razgledaju i kupe adresa Matice je Korzo 8, telefon 557-213, a mož i se interesovati i na telefon Natalije Dornić 064/31-200-56.

Eva Bačlija

Slobodan Cvetković - Stavros

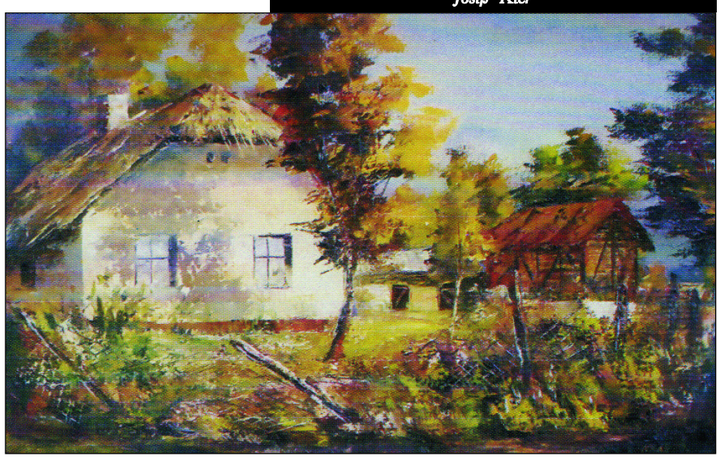
Ljiljana Mikinčić Cojić

Dragan Đorđević

Sa likovne kolonije „Subotica - Palić 2005.”

Josip Kler

Marina Dimitrijević

POSLIPODNE SA BANDAŠICOM I BANDAŠOM IZ SOMBORA

ČAST I ZADOVOLJSTVO

Katarina Kalčan i Damir Vinel bili bi tipični pridstavnici svoje generacije da ove godine nisu izabrani za bandašicu i bandaša. To znači da im je kao najlipšem bunjevačkom paru pripala uloga domaćina ovogodišnje somborske Dužionice (po subotički Dužijance).

Katarina Kalčan odskora punolitna Somborka a Damir Vinel samo što nije, ovoga lita imali su obadvoje kažu veliku čast i zadovoljstvo da kao najlipši par na završnom dilu žetvene svečanosti Dužijanci, kako to u Somboru zovu Dužionici, budu bandašica i bandaš. To podrazumiva da im je pripala uloga domaćina Dužionice i moglo bi se kazati i izvesna privilegija da u najlipšem izdanju i inače zdravo elegantnoj bunjevačkoj nošnji, pridsidniku opštine Sombor na kraju raskošne svečane parade, pridaju prvi kruv napravljen od pšenice ovogodišnjeg roda.

To je bio povod da jedno prijatno poslipodne provedemo sa njima u društvu i da ih kroz podsićanje na ovaj zanimljiv događaj upoznamo. Jel, mladi već odavno žive sasvim drukčije nego što tradicije nalažu a pokadgod ih je zdravo teško ubediti u sve tradicionalne vridnosti.

Tremu su imali roditelji

Katarina i Damir su već i na prvi pogled pravi pridstavnici svoje generacije koji dan završavaju družeći se do kasnih sati po kafićima i drugim mistima gdi se mladi okupljaju. Uloga bandašice i bandaša im je sigurno donela veliku prominu u životu i obadvoje su jasno potvrdili da im je tek sad posli ovakog iskustva jasno koliko je značajna uloga tradicije u ljudskom životu u opšte.

- Ovo mi je bilo prvi put da obučem bunjevačku nošnju i da učestvujem u jednoj takoj svečanosti i nije mi bilo teško. Nismo ni ja ni Damir imali tremu i sve smo izveli brez nikih priprema. Mogu kazati da je bilo zdravo lipo tako štogod izprobati - kaže Katarina.

Katarinin tata Antun pripovida kako u vrime njegove mladosti nije imao prilike da vidi tako štogod jel je živio na selu pa se ne može reći da poznaje ovaj dio običaja. Zato je cio događaj za njega bio velik doživljaj. On i Katarinina mama Marta su kao i roditelji bandaša Damira Vinela, Gorana i Đorđe za razliku od dice imali zdravo veliku tremu. Međutim, radost zbog dice je bila velika, a mama Marta je potvrdila kako joj prija da im je ćerka među najlipšima.

- Osim druženja i izlazaka u varoš, član sam i Kulturno-umetničkog društva „Ravangrad" u Somboru i kažu da sam jedan od najboljih - šeretski će Damir Vinel. Zato mi je bilo lako da obučem nošnju koju zdravo volim.

Katarina se zaposlila odma nakon završetka Ekonomske škule kao prodavac u jednoj radnji u Somboru. Posli svega, gledajući joj onako prilipe krupne oči nismo mogli odoliti da je pitamo jel je moguće da nije imala i veće planove u životu i da li je imala i nikih ponuda za rad kao foto-model ili tome slično.

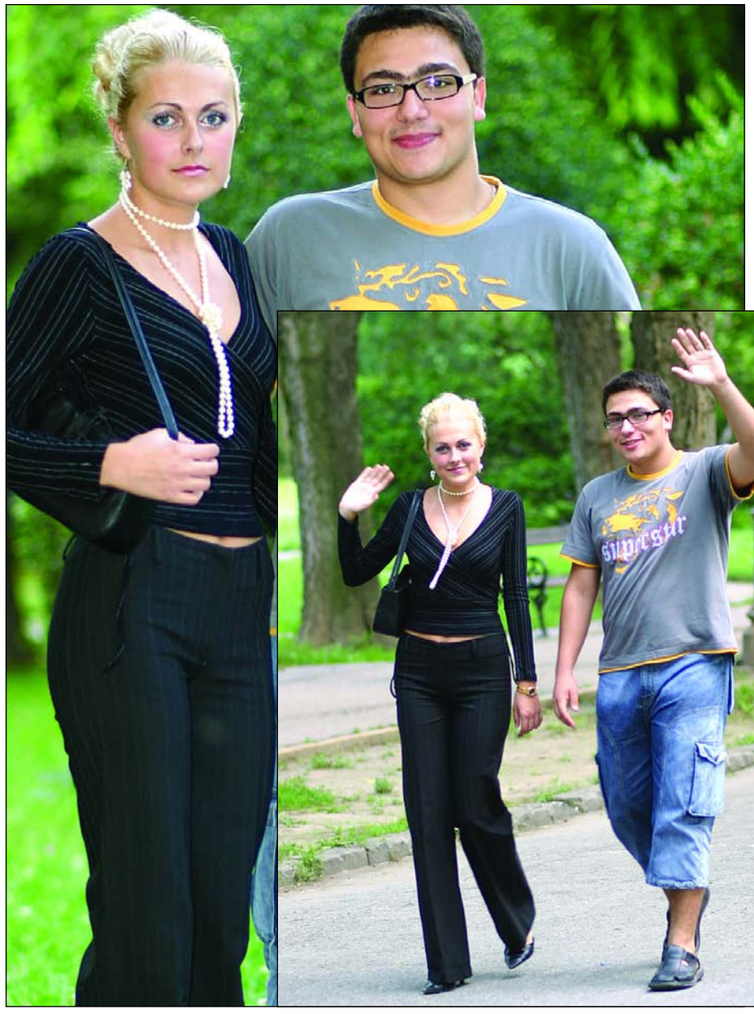
- Bilo je ponuda kad sam bila mlađa ali sam tada bila zdravo mlada. Brez obzira na sve ja ipak najviše volim Sombor, dobro društvo i raspoloženje u njemu. Ima vrimena vidiće se još - zamišljeno će Katarina.

Bandaš Damir još iđe u škulu i kao pravi šaljivdžija kaže da je obilazi vrlo često. Veterinarski smer Poljoprivredne škule je baš ono što je želio i što je izabrao i čime je zadovoljan.

Katarina i Damir su podjednako lipi i na slikama i u prirodi. U svemu tom teško je bilo ne primetiti da su nekako obadvoje likom na majke. Smij zdravo dobrog raspoloženja pokazo je da tate nemaju ništa protiv ove činjenice sve dok su kako bandašov tata Đorđe kaže pametni na njih.

Mila Mamužić
Vesna Vidaković

SA BUNJEVAČKIM KULTURNIM CENTROM NA DUŽIJANCI U KAĆMARU

GRANICA KO MOST

Bunjevačko kulturno udruženje „Neven" i Bunjevački kulturni centar iz Subotice zajedno održali Dužijancu" u Kaćmaru. BKU „Neven" proslavio 35 godina postojanja. Opet se pokazalo, bar kad su u pitanju braća, da granica ne mora bit jendek, nego most

Kaćmar je u subotu, 20. avgusta bio u svečanom ruvu. A imo je zašto. Svetkovo se veliki madžarski državni svetac - Sent Ištvan, spomen na prvog madžarskog kralja, osnivača njeve države i čovika koji je Madžare uveo u svit kršćanstva.

Još više razloga za svetkovanje imali su kaćmarski Bunjevci - nuz ovaj svetac, oni su slavili 35 godina od osnivanja Bunjevačkog kulturnog udruženja *Neven* i održali Dužijancu. U tom su njim pomogli Bunjevački kulturni centar iz Subotice i Kulturno umetničko društvo *Ravnica* iz Male Bosne.

U spomen osnivačima

Ovaj veliki svetac, kako je običaj kod Bunjevaca, počo je misom zafalnicom u kaćmarskoj crkvi di su se vridni risari zafalili Bogu za dobar rod i novi kruv. Pravo veselje je počelo kad su došli gosti iz Subatice.

Prvo je održana svečana sednica BKU *Neven* na kojoj je Katica Sep, podpridsidnica za kulturu, kazla koju rič o radu ovog udruženje i s ponosom se sitila osnivača ovog udruženja Mate Dujmova, Rajka Tumbasa i drugi.

- Na nama koji sad radimo u *Nevenu* je da nastavimo tamo di su ovi veliki ljudi stali - moramo puno radit kako bi sačuvali naš jezik, običaje i kulturu. U tom nam puno pomaže Bunjevački kulturni centar iz Subatice koji već godinama učestvuje u svim našim velikim priredbama i za to smo njim zdravo zafalni.

Ovoj sednici, a i ciloj priredbi je prisustvovo i gradonačelnik Kaćmara Bela Hebek, koji je izrazio veliku radost što je pozvan na ovu svečanost.

- Veliki broj razni nacija koji žive u Kaćmaru, ovom mistu daje posebne boje i razbija sivilo. Zajednički život više nacija puno znači i za svaku nacionalnu zajednicu, ali i za svakog čovika pojedinačno - istako je Hebek. - Jezik, kultura i tradicija su ono što svaki čovik nosdi u sebi, a kad i dili sa drugim, onda je to prava vridnost. Nažalost, u određenim istorijskim vrimenima, vlast je, bojeći se razlika, zabranjivala ljudima da budu što jesu i tirala i da priđu u drugu naciju. To nije bilo dobro jel to liči na razdvajanje familije i okrećanje brata protiv brata. Na našu sriću, mi danas živimo u sasvim dugim vrimenim kad mislimo da se svakom čoviku mora dat za pravo da bude ono što jeste i da mož to i pokazat na oviakim priredbama. Zato mi Kaćmaru sve svece, svih koji tu žive slavimo zajedno i jedni drugima čestitamo.

Sačuvati korene

Nuz to što je svojim programom uveličo kaćmarsku Dužijancu, Bunjevački kulturni centar je obaška obradovo Kaćmarce kad njim je Miroslav Vojnić Hajduk - Marača, pridio bunjvačku zastavu.

- Drago mi je što već godinama učestvujemo u zajedničkom radu sa Nevenom i tako dokazujemo da granica nije pripreka i da ne mora da razdvaja braću, već mož da i spaja - kazo je tom prilikom Marača, koji u Kaćamaru uživa veliko poverenje.

Posli svečane sednice održana je tribina Imajul Bunjevci pravo da se nazivaje imenom svoji pradidova koja je bila zdravo pažljivo saslušana. Veliki broj Bunjevaca je tako imo priliku da, možda prvi put, čuje ovo lipo pridavanje Mije Mandića, mlađeg o bunjevčkoj prošlosti imenu i dugačkom viku na ovim prostorima.

- Ostio sam potribu da nastavim da radim ono što je moj dida započo. Tako sam istraživo i pročito puno knjiga o našoj prošlosti i oću to da podilim i s drugima - kazo nam je Mijo mandić isprid spomenika njegovom didi koji je rođeni Kaćmarac i koji je dugo učiteljovo u ovom mistu.

Najlipši deo programa je bio koncert BKC i KUD Ravnica koji je započo bunjevačkom himnom Podvikuje bunjevčka vila i svečanom pridajom kruva gazdi gazdarici. Posli tog se recitovalo, igralo i pivalo, a sve se završilo velikim baom di su se opet igrale bunjevačke igre. ■

Joso Poljaković

KOJA RIČ O KAĆMARU

Kako se pridpostavlja Kaćamar je nastanjen oko 1320. godine o čemu svidoče arheološki ostaci kostura i razni predmeta. Ovi ostaci kažu da su se tadašnji stanovnici uglavnom bavili stočarstvom. Prvi pisani tragovi potiču iz 1388 godine kad se ovo misto pominje pod imenom Kačmar. Tokom istorije pominju se još imena Kazmar i Katimar.

Postoje dvi teorije o imenu ovog mista. Po jednima, ime potiče od turske riči katmar (komešati se), dok novija tumačenja kažu da ime vodi od turskih riči koje znače bižati, iseljavati se. S druge strane, legenda kaže da su gazdarice jedne čarde bile sestre Kati i Mari i da je misto po njima dobilo ime, prvo Katimari, zatim Katimar i na kraju Kaćmar.

Prema popisu iz 1880. godine u Kaćmaru je živilo 374 Madžara, 2086 Nemaca, 1596 Bunjevaca i 316 ostali, dok je 1990. godine Madžara bilo 2051, Nemaca 86, Bunjevaca 309 i 70 ostali.

Škulu na bunjevačkom jeziku je 1895. godine pohađalo 137 učenika, a na madžarskom 14.

OTVORENI IZLOŽBA I ETNO SOBA U KUD "BUNJEVKA"

LJUBAV ČUVA OD ZABORAVA

Da bi skratila ovo litnje vrime kad se manje radi, KUD Bunjevka" otvorila izložbu predmeta vezani za Dužijancu i etno sobu. Pored tog što mogu vidit stare stvari, zainteresovani će moć naučit tkati, vesti, trukovati...

Kulturno umetničko društvo Bunjevka iz Subotice ne pristaje sa lipim iznenađenjima svoji poštivalaca i ostali građana Subotice. U ovo litnje vrime, kad je ris, najveći i najznačajniji poso paora završen, kulturni radnici ovog društva su priredili dvi izložbe.

Da se obiluži Dužijanca

U petak, 5. avgusta su se u prostorijama ovog društva zbila dva interesantna događaja - otvaranje izložbe posvećene dužijanci i otvaranje etno sobe pod simpatinim nazivom Bu etno made.

Na izložbi se mogu vidit predmeti 23 izlagača koji su na prid gledaoce izneli velik broj radova od slame, kuružne, bilog šlinga i još tušta vridni predmeta koji su vezani za ris i dužijancu.

- Namira nam je bila, pošto nemožemo učestvuovat u varoškoj Dužijanci, da štogod uradimo. Za nas, Bunjevce, je to velik svetac i događaj koji nam puno znači i zato nismo tili da ostanemo po strani, al ni da pravimo paralenu priredbu - kaže Kata Kuntić, pridsidnik KUD Bunjevka. - Kako, u ovim litnjim misecima, nemamo posebnih aktivnosti, osmislili smo ovu izložbu. Najviše je radova od slame, al ima i bilog šlinga i tušta tog što nam je ostalo od naši stari. Znam da mož bit i bolje, al ima vrimena dogodine.

Izložbu je otvorila Kosovka Ivković Ivandekić, preisidnica Likovnog udruženja Lusa.

- Uvik kad triba da otvorim ovaku izložbu osićam veliku radost jel znam koliko rada, strpljenja i ljubavi triba uloži u svaki ovaj vinac, perlicu, krunu jel sliku.

Prilika za mlade

U etno sobi, koja pridstavlja klicu ozbiljnije postavke, je izloženo više predmeta, nameštaja i alata iz bunjevačke prošlosti.

- Na ideju da otvorimo etno sobu smo došli obalazeći razne kulturne manifestacije po ciloj Srbiji na kojima redovno učestvujemo. Vidili smo da naša nošnja i predmeti iz naše prošlosti pobuđuju veliko interesovanje posetilaca, pa smo odlučili da se posvitimo skupljanju raznih starih predmeta koje su naši didovi i majke hasnirali - objašnjava Kata Kuntić. - Naša etno soba, porid tog što će prikazivat stare predmete će, istovremeno poslužiti i za obučavanje mladi starim veštinama. Već smo započeli radit u dvi radionice - tkanje i trukovanje za šlingeraj, a volili bi da otvorimo još koju raionicu. Jednostavno, oćemo da mladima pružimo priliku da nauče veštine naših majki. Tako na primer za trukovanje imamo preko četri hiljade mustri. Krajnji cilj nam je stvaranje proizvoda sa oznakom bu etno made, što bi pridstavljalo izvorni bunjevački proizvod jer smo videli da su radovi sa etno-notom izuzetno cenjeni i traženi. Jasno nam je da je ovo tek početak, ali smo spremni da radimo na tome. Jednog dana to mož bit zdravo dobar deo turističke ponude naše varoši.

U kulturnom programu učestvovali su članovi recitatorske sekcije koji su čitali stihove Matije Dulić, pisnikinje, slamarke, vezilje i Gabrijele Diklić, pisnikinje.

J. Poljaković

Uvik u Bunjevačkom ruvu

Svako od nas ima ruvo koje posebno voli ili makar dio odiće. Đula Skenderović (70) penzionerka iz Bajmaka od svoje 16-te godine nosi najčešće bunjevačko ruvo. Onda je dobila kuliku? i maminu svilu koju je i majka kadgod nosila, sića se Đula bile su po njoj grančice. Do 1980 godine sagovornica se nosila stalno u bunjevačkom. Oa svog odila ništa nisam prikrajala kaže. I sada se rado obuče u bunjevačko ruvo kad iđe u crkvu ili kad su sveci, dužijanca ili kaka priredba i rado se slika u nošnji. Ima Đula sedam ruva, dva sefira?, paju?, pepitastu suknju, kumašu?. Imala je 18 godina kad joj je majka donela iz Nemačke kumašu, to se moralo oma sašiti. Kad je išla u bal Kod Bogdana šnjom su išli i mama i majka da vide kako joj stoji ruvo i kako igra. To su eto sićanja Đule Skenderović iz Golubove ulice u Bajmaku, koja voli obut papuče i maramu svezat na mrske i ponosno prošetat sokakom.

A. Marganić za svojom mašinom

Đ. Skenderović u sefiru

Nekad prestiž danas eksponat

Šivaća mašina je kadgod bila prestiž, jel ako je kogod imo šivaću mašinu taj je bijo majstor i mogo je da izdržava familiju. Najstariji Bunjevac u Bajmaku Aleksandar Marganić (91) daleke 1926 je učio za šegrta a posli za kalfu kad je imo 16 godina, u Beogradu je imo zajedničku šnajdersku radnju sa izvesnim Jeftom Babićem u ulici Kralja Milana. 1939 u zalagaonici u Beogradu kupuje čika Šaco FNIKS šivaću mašinu, 1941 vraća se u Bajmak i tu otvara svoju radnju u kojoj radi do 1958 zatvara je zbog velikog poreza i prilazi u državnu firmu. Mada je sad napunijo 91 godinu on još uvik rado sidne za mašinu da štogod skrati porubi. Rado pripovida o toj staroj skalameriji jel cijo život vezan je za nju, za Fniks šivaću mašinu.

Presa od sto godina

Oduvik naš kraj bijo je poznat po grožđu i vinogradu, pogotovo Tavankut. Vino je piće koje se mož uvik piti. Put od vinograda do vina nije baš jednostavan. Kad se grožđe obere meće se u presu iz koje curi mast.

U Bajmaku na adresi Beogradska 3 po divanu sagovornika uvik se tako zvala.

Stara presa

Naš sagovornik za ovaj divan je Aleksandar Marganić (91) postoji u komari pokojne Margite Dulić presa i to zabetonirana. 1920 godine izvesni Hans dida od pokojne Margite došo je iz Nemačke i kupio najbolje vinograde u Tavankutu u BUKTAMA a zatim i presu, al nije bila nova. Ona ima sve dilove mogla bi da rade, jedino nema buradi i kade. Tako se u kućama nalaze muzeji koji baš nisu dostupni svima, jedino prašini i paučini, nagriza i vrime i neće škoditi mala priča o presi koja se sigurno približava stotoj.

Bemer kao spomenik

Na periferiji Bajmaka živi Katica Marganić (62) koja u svojoj avliji ima spomenik koji je značijo život a sad samo podsića svojim prisustvom, to je rovaš iz čijeg se bunara pila voda, a u njemu ladilo mliko, lubenica, meso. Kaća priča da je kuću njezina majka kupila 1922 godine i bunar je postojo već onda. 1958 je renoviran da se sačuva od propadanja. Voda iz bunara je bila zdravo dobra pa su i komšije s kanama dolazile rad vode. Sića se sagovornica da se desilo da lubenica upadne u bunar i po cijo dan su je pecali. Kao celina i ukras pored rovaša posađen je i čokot

K. Marganić pored bunara

loze, majka Ema je zdravo volila to grožđe, Kaćin sin Dragan malo je raspuštio taj logoš. Već tri decenije bunar ne služi svojoj svrsi, na čekrku obmotan zarđan lonac, i kogod uđe u avliju zastane da vidi, i podsiti se vrimena kad se iz bunara pila voda. Kaća mu je posvetila pismu, u kojoj između ostalog piše

Ko spomenik
stari rovaš stoji
oko njega
samo vitar duva
a on samo
uspomene čuva.

Marija Horvat

SUSRETI MLADIH

TAIZE (Teze) "HODOČAŠĆE POVERENJA NA ZEMLJI"

Svakog lita u malom mistu na jugu Burgundije, u Francuskoj okuplja se ogroman broj mladih ljudi iz cilog svita; dobrodošli su svi oni koji žele da tragaju za zajedništvom sa Bogom kroz molitvu, pismu, tišinu, lično razmatranje i razgovor.

Svake nedilje od ranog prolića do kasne jeseni mladi sa različitih kontinenata dolaze na brdo Taize (Teze). Do tada pusto i skromno seoce koje broji svega pet porodica pritvara se u okrilje hiljade znatiželjnih i veselih lica. Dočekuju ih braća, zavetovana na služenje Bogu i skroman, asketski život i upućuju ih na organizaciju ove ekumenske zajednice. Sedmica u Taizeu osmišljena je tako da posetioci nauče da ostvaruju iskren odnos sa Bogom, ali i da grade odnose poverenja prema drugim ljudima. Više od 5000 mladih iz 75 država svita učestvuju u ovoj zajedničkoj avanturi.

Tokom susreta, tri puta dnevno, na poziv crkvenih zvona, svi prisutni se sastaju na zajedničku molitvu, koja se posli tog dopunjava ličnom molitvom i tišinom u crkvi ili kraj jezera. Zaposlenih nema i svaki posao dobrovoljno obavljaju posetioci. To sudelovanje u praktičnim poslovima kao što su kuvanje, čišćenje i pranje sudi odvija se uglavnom u prijapodnevnim satima, dok se tokom popodneva obrazuju grupe za razmišljanja i diskusije, kada se traga za odgovorima na pitanja vire, ali i na aktuelna pitanja savrimenog života.

Grupa od oko 120 mladih ljudi iz Subotice koja je krajem jula ove godine krenula putem Hodočašća poverenja na zemlji kućama se vratila sa neskrivenim zadovoljstvom. Mnogima od njih ovo nije bilo prvo putovanje za Taize. Na putu za Taize obišli su Veneciju, Padovu i Veronu, a pri povratku su imali priliku da vide Pariz , Diznilend, Minhen i Beč.

Iskustvo za pamćenje

Ova skromna zajednica broji više od sto braća, zavetovani da cio život u celibatu i jednostavnosti slede Hrista. Neki od njih žive u malim bratstvima među siromašnima. Kada ju je osnovao, brat Rodžer nije ni sanjao da će mu se u ovom plemenitom pozivu pridružiti katolici i protestanti iz više od 25 zemalja svita.

Zajednica braće živi isključivo od svojih radova kao što su knjige, razglednice, glinene šolje i tanjiri. Braća ne prihvataju nikakve darove, niti za sebe primaju porodično nasledstvo. Mnogi su došli iz država Evrope i Azije, a gotovo svako od njih govori tri ili više jezika.

Brat Rišer porekлom je iz Francuske , perfektno govori srpski jezik i zadužen je za doček mladih iz regiona Srbije i Crne Gore. Njemu se obraćaju oni koji u Taizeu žele da ostanu duže od predviđenih nedilju dana. Ali i one koji tamo borave svega sedam dana, brat želi naučiti molitvi u miru i podstaknuti ih da tu naviku zadrže pri povratku kući. Cilj naše skromne zajednice nije da nateramo mlade da sedam dana, tri puta dnevno idu u crkvu i mole se. Mi želimo da ih uvedemo u svet vere, svet ljubavi prema Bogu i ljubavi prema ljudima i da u tom svetu oni i ostanu, kaže brat i dodaje raduje nas sve veći broj onih koji u Taizeu traže duži boravak, jer to je znak da ova zajednica ima veliki značaj ne samo u našim srcima, već i u srcima mnogih mladih ljudi koji nas posete.

I stvarno je tako. Dvadesetogodišnja Laminja iz Letonije posetila je Taize čak šest puta. Za nju boravak u ovom gradiću ne pridstavlja samo zbližavanje sa virom, već i nešto više od toga. Kada sam prvi put krenula za Taize očekivala sam rigorozne uslove, stalnu tišinu i ozbiljnost, ali sam se prevarila, pripovida Laminja, jer me je dočekao veliki broj mladih i nasmejanih ljudi koji su se prema meni ophodili kao prema nekome koga već dugo poznaju. Svi se oni redovno mole, ali su isto tako u svakom trenutku raspoloženi za razgovor o mnogim drugim temama.

Kada je Papa Ivan Pavao II 1986.godine posetio zajednicu Taiz, za vrime zajedničke molitve objasnio je značenje svoje posete prisutnim mladima: U Taiz navraćamo kao što navraćamo izvoru. Putnik se zaustavlja, utoli žeđ i nastavlja svoj put. Braća ove zajednice, vi to znate, ne žele vas zadržati. Oni vam žele omogućiti da u molitvi i tišini pijete živu vodu koju je Hrist obećao, da upoznate njegovu radost kako biste odgovorili na njegov poziv i nakon toga otišli svidočiti njegovu ljubav i služiti svojoj braći u svojim župama, školama, univerzitetima i na svim svojim radnim mistima.

Smisao životu

Taiz, un sens ? la vie (Taize, smisao životu) - glasi naslov knjige pravoslavnog teologa Oliviera Klementa, u kojoj Taize prikazuje kao čarobno misto pritvoreno u legendu, gdi postoji neverovatna snaga življena na vrlo jednostavan način i gdi se mladi uključuju u molitvu, a da nikad prija svesno nisu molili.

U svetu koji se sve više unutar sebe deli, usled kolektivne mržnje, mladi u Taizeu žive iskustvo jedinstva u različitosti koje odgovara njihovim najdubljim čežnjama. Postoji univerzalnost, ali se u isto vreme čuva identitet svakog pojedinog. U Taizeu postoji konkretna univerzalnost i različite otvorene partikularnosti koji međusobno komuniciraju. (Iz O. Clement: Taize, un sans a la vie, 1997). ■

Mila Mamužić

Kakvu vodu pijemo u Subotici

JEDNI JE HVALE, DRUGI KUDE

Uprkos povećanoj koncentraciji prirodnog arsena i gvožđa, subotička voda spada među bolje u Vojvodini, a pogotovo je značajno što dolazi iz dubokih slojeva zemlje u kojima je, još uvek, zaštićena od svakojakih zagađenja. Laboratorija «Vodovoda» redovno uzima uzorke i prati kvalitet u mreži, a najveći je problem kada se voda u cevima «ustoji»

Za one koji to ne znaju, treba reći da mi u Subotici pijemo istorijsku vodu, jer je stara negde oko 6000 godina! Toliko joj, naime, treba da od basena koji se nalazi približno ispod Baje u Mađarskoj stigne do naših podzemnih slojeva, odakle je crpimo sada već sa 160 do 180 metara dubine. To ima svojih dobrih strana ali i nedostataka: dobro je što je voda tako duboko neiskvarena i može samo da se promeni dok putuje kroz cevi, a falinka je što već na 200 metara ispod zemlje počinje termalna voda, pa ako ne budemo pazili i štedeli jednog dana tu rezervu od dvadesetak metara možemo potrošiti brže nego što ona stiže da se obnavlja.

Iako se kvalitet vode zapravo nije promenio stotinama godina, od kada su je pili i naši pradedovi poznati po dugovečnosti, evropski standardi danas su više nego strogi, tako da se dozvoljava koncentracija prirodnog arsena od samo 10 mikrograma po litru, iako ga u takozvanoj sirovoj vodi ima sedam do devet puta više. Uređaj za kondicioniranje vode na Vodozahvatu I obezbedio je da 75 odsto isporučene vode bude po propisima, a u narednim godinama predstoji da i ostali vodozahvati i sistemi za vodosnabdevanje dobiju takve filtere. Ima dosta gradjana koji su zbog prisustva arsena zabrinuti za kvalitet subotičke vode i kupuju priručne prečišćivače ili konzumiraju pretežno ili isključivo mineralnu vodu. U prvom slučaju, zaboravljaju da ručni filteri daju gotovo destilovanu vodu koja nije dobra za zdravlje, ili ako im se ne menjaju redovno i dovoljno brzo filteri postaju pravi rasadnik bakterija. A što se tiče mineralne, malo ko zna da u njoj ima skoro isto toliko geološkog arsena koliko i u neprerađenoj, običnoj vodi!

Ali, vratimo se kvalitetu vode i vodonosnim resursima i tome kako su oni korišćeni kroz vekove, a šta ih karakteriše danas.

Zdrava uprkos dodacima

Da ipak imamo dobru vodu, potvrđuje nam Ildika Seleši, diplomirani hemičar i tehnolog na uređaju za kondicioniranje vode na Vodozahvatu I kod Zorke:

Subotica je grad koji se nalazi na nadmorskoj visini od 114 metara a u geološkom pogledu leži na spoju peščare i lesne zaravni. Osnovnu građu tla čine sedimenti koji su nataloženi preko glinenih slojeva- objašnjava Seleši zbog čega su dubinske vode zaštićene od zagađenja. Duboki slojevi daju vodu subarteskog karaktera povoljnog za organizovano vodosnabdevanje sa aspekta kvaliteta i važećih propisa. Prvi kopani bunari u gradu zahvatali su vodu sa oko 6 metara i taj sloj se morao napustiti već krajem 19.veka. Tehnikom bušenja se zašlo u prvi dubinski sloj od 40 do 60 metara i ova voda se i danas koristi za individualno vodosnabdevanje manjih potrošača. Prvi bunari za potrebe gradskog vodovoda bušeni su 1962. godine i došlo se do dubine od 136 metara, a deset godina kasnije zašlo u treći vodonosni sloj do 180 metara ispod površine zemlje, koji se i danas eksploatiše.

U odnosu na sada važeći Pravilnik o higijenskoj ispravnosti vode za piće naša takozvana sirova voda ima viška soli gvožđa, arsena i amonijaka, kaže Ildika Seleši i napominje da je to razlog što se pristupilo kondicioniranju pitke vode u Subotici 80-tih godina prošlog veka:

Gvožđe je prirodni sastojak podzemnih voda i stvara probleme isključivo tehničke prirode prilikom distribucije. U cevovodima jedinjenja gvožđa prelaze u talog i stvaraju estetske probleme prilikom potrošnje a takođe i začepljenja u vodovima. Sadržaj amonijaka se ograničava zbog posledica koje proizvodi u distributivnoj mreži jer se u prisustvu kiseonika i mikroorganizama odvija proces kvarenja vode. Arsen je u svojim jedinjenjima prisutan u celoj zemljinoj kori, a u vodu dospeva rastvaranjem i ispiranjem stena. U većim količinama je štetan i zato se njegova količina ograničava. Postupkom oksidacije i filtracije navedene soli se uklanjaju na uređaju za kondicioniranje pitke vode tako da voda koja se distribuira u grad odgovara Pravilniku, bar kada je reč o onoj koja dospeva sa Vodozahvata I. Što se tiče ostalih objekata proizvodnje vode, urađena je procena potrebnih novčanih sredstava, predočena je osnivaču i u toku su pregovori da se ona obezbede kako bi voda bila kondicionirana i na drugim izvorištima- kaže Ildika Seleši.

Kontrola na prvom mestu

Laboratorija subotičkog Vodovoda tokom čitave godine, svakodnevno kontroliše ispravnost vode za piće u gradu i u prigradskim naseljima, što garantuje da ne može doći do neprijatnih iznenađenja kada je reč o njenoj bakteriološkoj i hemijskoj ispravnosti.

Što se konkretnog rada tiče, moram da kažem da onih 75 procenata stanovništva koje se snabdeva sa Vodozahvata I dobija vodu prerađenu sa hemijskog aspekta njenim prolaskom kroz filtere prve i druge faze - kaže diplomirani biolog Renata Novak, šef Laboratorije. Uzorci se uzimaju svakodnevno, kako je regulisano Pravilnikom, i rade se hemijske, fizičko-hemijske, mikrobiološke i biološke analize. Pored naše laboratorije, kontrolu obavlja, na osnovu naloga Sanitarne inspekcije, i ovdašnji Zavod za zaštitu zdravlja, tako da ne može doći do bilo kakvih propusta-tvrdi Renata Novak.

Radi održavanja kvaliteta u mreži, voda se redovno hloriše, što se činilo bez prekida i proletos i početkom leta, kada je zbog prestanka rada kruševačke Župe, jedinog proizvodjača gasnog hlora u Srbiji, došlo u pitanje snabdevanje ovim neophodnim sredstvom za dezinfekciju. Srećom, subotički Vodovod je imao zalihe za približno dva meseca unapred, a u međuvremenu su sklopljeni uvozni aražmani, pa nije bilo zastoja u hlorisanju niti poremećaja u kvalitetu vode za piće kažu u Javnom komunalnom preduzeću Vodovod i kanalizacija.

Možemo, dakle, skoro u potpunosti da budemo zadovoljni time kakvu vodu pijemo, naročito u odnosu na neke druge gradove u Vojvodini, a da pri tome izreku da vodu nismo nasledili od naših predaka, nego pozajmili od naših unuka, ne shvatimo kao običnu frazu. ■

Miodrag Radojčin

Priprema: Dragan Tovarišić

HOROSKOP

Od 1. - 5. septembra 2005.

OVAN: Tokom ovog miseca, a i posli, možte imat tušta finansijski transakcija s povoljnim ishodom. Posebno ukoliko suzbijete svoju gordost, rezultati mogu bit bolji nego što očekivate. U ljubavi možte imat osićaj da ste nedovoljno voljeni, čerez čega su mogući sukobi s voljenom osobom.

BIK: Od prošlog miseca pa do kraja godine u vašem znaku boravi ratoborni Mars, koji vam svojom energijom neda mira. I pored vaše dobre volje teško ćete na pravi način uspit iskoristit njegovu energiju. U ljubavi ste na meti osoba suprotnog pola i ne igrajte se vatrom odnosno emocijama osobe koja je zaljubljena u vas.

BLIZANCI: Finansijski problemi koji su vas pratili donedavno tribali bi nestat, šta ste virovatno ositili u zadnji desetak dana. Tribate donit važne odluke i okrinit situaciju u svoju korist za 180 stepeni. Period je povoljan i za ljubav, jer bi moglo doć do poznanstva koje se mož pretvorit u pravu buktinju.

RAK: Na poslu ćete se osićat mnogo lakše i lipče nego u dosadašnjem dilu godine, a novac vam mož izdoć od nekretnina i trgovine građavinskim materijalom, starinama i satovima. Budite posebno blagi, tolerantni i poslušni prema emotivnom partneru i ne radite ništa bez konsultacija sa njim, da ne bi došlo do problema.

LAV: Ovog miseca ulazite u poslovni period u kom će interesovanje drugi za vas i vaše sposobnosti bit znatno veće. Zaslužili ste to velkim kreativnim potencijalom i novim idejama, al na konkretne rezultate tribate sačekat misec-dva. Lavovi koji su u dužoj ljubavnoj vezi, al nisu vinčani, ulaze u povoljan period za brak.

DIVICA: Možte očekivat početak novog posla ili prvo zvanično i ozbiljno zaposlenje, a samo od vaše volje, upornosti i spremnosti da se ufatite u koštac sa obavezama i preprekama zavisi kakav će uspih bit. Imajte viru u dobro i prepreke u ljubavi svatite samo kao priliku za proviru svoji sposobnosti u njiovom rišavanju.

VAGA: Ovaj misec vam je idealan za putovanja i kontakte sa strancima. Otvaraju vam se granice i mogućnost da putujete el da trajno otputujete u inostranstvo, a možbit i da vam profit izdođe priko ljudi koji žive u inostranstvu. U ljubavi vam je potribno više slobode, al pazite da voljenu osobu ne odgurate od sebe.

ŠKORPIJA: Premda su zadnja dva miseca povoljnija za finansije, možte imat priliku da popravite svoj finasijski potencijal. Jedan dio novca moraćete dat onima što ga od vas očekivaju, al što ga budete lakše davali, on će vam lakše doticat. U ljubavi možte bit impulsivni i dinamični, šta mož doves do komplikacija.

STRIJAC: Na poslu možte ositit blagi pad i nedostatak volje, pa bi bilo bolje da se za trenutak povučete i ne započinjete ništa za šta niste spremni da se borite do kraja, odnosno da pružite svoj maksimum. Na emotivnom planu sve više uviđate da su stvari koje su vam do nedavno bile izvor tuge, pravi blagoslov jer dobivate više nego šta ste imali.

JARAC: U toku ovog miseca dodatnim prilivom novca tribalo bi da se oslobodite svi dugova i neplaćeni potraživanja za koja do sada niste bili solventni. Nebi tribali da pretirate u demonstraciji svoje moći da nebi izazvali suprotan efekat od očekivanog. U ljubavi možte se počet interesovat za neku novu osobu koja bi vas tušta cinila.

VODOLIJA: Dok drugi još uvik razmišljaju o provedenom godišnjem odmoru i o neobaveznim stvarima, vi bi mogli iskoristit njiovu opuštenost i startovat sa nekim svojim akcijama s velikim šansama za uspih. Šta god se dešavalo na polju ljubavi ne brinite, jer, bez obzira kako na prvi mah izgledalo, biće na kraju za vaše dobro.

RIBE: Ribe koje su nezaposlene mogle bi započet neki ozbiljan posao na kom triba da rade u narednoj deceniji. Ovo se odnosi i na one šta su nezadovoljni trenutnom poslovnom situacijom neka traže nešto bolje i naći će cigurno. Budite odlučni u ljubavi i imajte u vidu da ste dominantniji od partnera. Pridstoji vam odličan period.

DOKTRINE

* Slavi se dan grada. Dan gradjana još nije ustanovljen.

* Kadgod smo svaki dan udarali kamen temeljac, a sad nadgrobni kamen.

* Ono šta ne mogu kupit sad otimaju.

* Oči svitske javnosti uprte su u nas. Uče na našim greškama.

* Umisto Švajcarske postadosmo Švercerska.

* Ima šanse da preživimo: demokratija pušta korinje.

* Geografski smo sve siromašniji, al nam je zato istorija sve bogatija.

* Prodali su zemlju za sitne pare. I, onda isparili.

* U obnovi sistema krenili smo od podzemlja.

* Dokle će nepismeni ispisivat stranice naši života!?

* Nadali smo se da ćemo posli petog oktobra dobit i meda i mlika, a dobili smo samo
nove trutove i volove.

* Mi smo zemlja seljaka, a pomalo i paora.

* Lipši magarče do green card.

* Možbit da će nas uskoro optužit i za egipatske grobnice?!

* Ha ha ha! Hag!?

HITOVI

To je nama naša borba dala,
da imamo savit ministara.

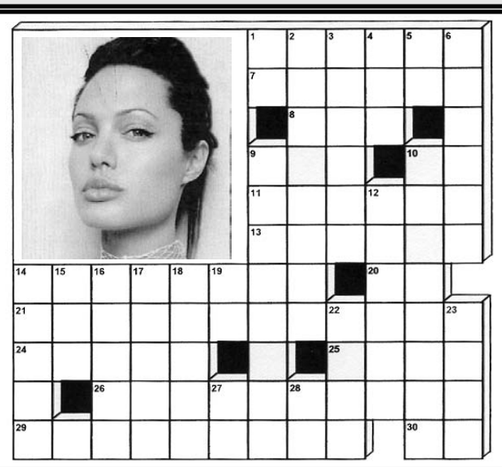
* * *

Istorija je učiteljica života,
al nas navik opije:
namisto da slušamo šta nam divani
mi gledimo među njine noge dvije!!!

* * *

Ima tu neki čudan crv:
crveni su najrađe puštali
plavu krv.

UKRŠTENICA

VODORAVNO: 1. Lutanje, skitanje; 7. Jedan od proizvoda papirne industrije; 8. Nadimak pesnika Ujevića; 9. Naša glumica, Eva; 10. Odrična reč; 11. Kome je dat rok; 13. Mala nota; 14. Neuobičajen; 20. Japanska kopnena milja; 21. Glumica sa slike; 24. Novčana jedinica u Iranu (mn.); 25. Postavljen ukrivo; 26. Pristalica centralističkog uređenja; 29. Krokodili; 30. Pokazna zamenica;

USPRAVNO: 1. Sportske novine (skr.); 2. Žensko ime; 3. Vrsta podnog pokrivača; 4. Bodlja; 5. Dva susedna slova; 6. Deo primopredajnog uređaja; 9. Špansko muško ime; 10. Milost i 12. Indijansko pleme; 14. Gradić u Mađarskoj kod Budimpešte; 15. Ime pevačice Lenoks; 16. Dimnjaci; 17. Oznaka; 18. Rusko žensko ime; 19. Kineska mera za dužinu; 22. Ime glumice Kristi; 23. Jednaka, istovetna; 27. Trgovačka tvrtka (skr.); 28. Mera za površinu zemlje.

Pripremila: Snježana Luetić Vuijć

MALA CRNA HALJINA

Kako se kalendarski, leto bliži kraju,polako dolazi i vreme da prilagodimo garderobu za nadolazeću jesen. Dok je prošle jeseni prevladavala zelena,modni kreatori su odlučili-boja koja će dominirati ove jeseni je definitivno crna. Crna je oduvek bila rešenje s kojim je bilo teško promašiti.Izbor odeće je neograničen - od kratke suknje,preko male crne haljine do elegantnih večernjih haljina. Poslednje revije na najvećim modnim pistama od Milana do Londona potvrdjuju daje mala crna haljina opet neizostavni odevni predmet sezone jesen-zima 2005-06.

Mala crna haljina preko dana se može nositi sa blejzerom,maramom ili zanimljivim kaišem. Najzahvalnija je pri izboru obuće, jer šta god izaberete, nećete pogreški. Uz ovakav stil ide jednostavan nakit. Nikako ne možete pogrešiti sa jednostavnim ali elegantnim detaljima kao što su dugmad od stakla..

Najbolja stvar kod male crne haljine je da ne privlači pažnju upadljivošću, već elegancijom i soflsticiranošću,i uvek izgleda novo i drugačije. Možete je veoma lako transformisati iz dnevne kombinacije u večernju. Otkrijte ramena,potamnite šminku i dodajte više nakita. Prebacite elegantnu maramu oko vrata i navucite zavodljive čarape.

Obujte cipele sa visokim potpeticama i potpuno ste spremni za najsvečaniji večernji izlazak.

Koko Šanel je bila poznata po popularizaciji praktične odeće, kao što su ženske pantalone, male crne haljine i jakne bez okovratnika sa kosim ivicama i mesinganom dugmadi. Prvi materijal koji je koristila jeste vuneni žersej, koji je bio udoban i veoma dobro pratio liniju tela,ali se nije smatrao odgovarajućim za modnu odeću. Tradicionalni Šanel detalji su više niska perli, torbice sa zlatnim lančićem umesto kaiševa oko ruke.

Volela je da mesa imitacije nakita sa pravim nakitom i često je kombinovala nakit sa sportskom odećom.

Koko Šanel je sa crnim puloverom i niskama perli, napravila revoluciju u modi. Ona nije poznata samo po svojoj amloj crnoj haljini i parfemu Šanel br.5, već po svojim klasičnim i večnim kostimima,cipelama, tašnama i nakitu.

Mala crna haljina je jednostavno prošlost,sadašnjost i budućnost. Stvar svih vremena.

Vije imate,zarne?

FRIZURE

Kako da za tren oka u jutarnjoj žurbi napravite frizuru ili da uz malo napora budete spremni za večernji izlazak

UZ POMOĆ GELA, LAKA ILI PENE

Lak za kosu ce očuvati oblik vaše frizure bez suvišnih naslaga tog sredstva. Voskom ćete lepo oblikovati kosu, a da ona ne deluje ulepljeno. Pena ce učiniti da vaša kosa izgleda gusce. Gelom ćete icvrstiti frizuru, a da ona ne deluje skamenjeno. Uz pomoć ovih sredstava ćete lako I brzo napraviti željenu frizuru koja ce dugo trajati, a kosa neće biti oštećena.

VOSAK

Pruža čvrstinu i sjaj kosi. Ako frizuru napravite uz pomoć voska, ne samo d ace oblikovana kosa dugo zadržati formu koju ste joj dali, već će dobiti i blistav sjaj. Vosak je naročito pogodan za učvršćivanje pramenova. Prvo ga razmazite na dlanove da biste ga mogli ravnomerno rasporediti po kosi.

PENA

Daje punoću vlasima. Nove pene za kosu,pored toga što učvršćuju frizuru, imaju i dodatna dejstva. Neke pen,e ćine da kosa izgleda punije, dok druge inteziviraju boju kose ili naglašavaju lokne. Nanesite penu na dlanove ili na četku ua kosu, zatim je rasporedite po kosi i napravite željenu frizuru.

GEL

Da lakše raščršljate kosa. Gel je provereno sredstvo za kosu koju želite da sredite u toku jednog minuta ili da postignete upadljivu frivuru za večernji izlazak. U zavisnosti od toga kako hoćete da oblikujete frizuru, gel se nanosi rukama ili pomoću češlja na odredjene delove kose ili na ćelu dužinu.

LAK

Da frizura ostane ista tokom celog dana

Novi lakovi za kosu će dugo ćuvati oblik vaše frizure, a na vlasima se neće nagomilati suvišne materije iz spreja koje posle prljaju kosu. Najbolje je da lak naprskate odmah posle feniranja, dok je kosa topla, jer će tako duže delovati

POMOĆU TRIKOVA DO MODERNE FRIZURE

Naglasite pramenove

Kratko ošišana kosa, bubi ili paž frizura će ya tren oka izgledati čisto i sveže, ako dlanovima nanesete vosak za kosu i malo oblikujete vlasi.

Razbarušena kosa

Pomoću stajHng kreme ćete lako postići modemu frizuru koja izgleda kao da ste tek ustali iz kreveta! Prstima utrljajte krem u kosu i razbarušite je da deluje prirodno.

Lokne iz 80-tia

....ćete napraviti ako na vrhove naprskate lak i oblikujete ih četkom.

Pripremila: Snježana Luetić Vuijć

MUŠKARAC U KUHINJI

Davno su prošla vremena kada je lovac išao da ulovi ribu ili zeca dok je njegova supruga u pećini čuvala decu i pripremala hranu. Dakle, muškarac je pribavljao hranu,odnosno izdržavao porodicu, a za ženu je važila ona naša narodna izreka -Kuća ne stoji na zemlji nego na ženi! Ali vremena su se izmenila. Na radost ili žalost i muškaraca i žena, ali o tome drugi put!

Nema sumnje da današnji muškarac sve više vremena provodi u kuhinji, bilo u

a pomogne svojoj supruzi i porodici uopšte,bilo što mu to pruža

Za potvrdu da muškarcima leži kuhinjski posao setite se da su gotovo svi šefovi kuhinja u najvećim hotelima sveta, pa i kod nas - muškarci.

Iskreno rečeno muškarac je u kuhinji sam sebi izmislio barijere određujući da je kuvanje ženski posao.

Ali kao što sam rekla na samom početku vremena su se izmenila i danas je muškarac sve prisutniji u kuhinji i perfektno kuva. Upravo zbog toga, otvaramo novu rubriku MUŠKARAC U KUHINJI i pozivamo vas ,da šaljete recepte svojih omiljenih specijaliteta.

(U poverenju- vaše znanje i umešnost ćemo da nagradimo, o tome u broju!)

ŽENA U KUHINJI

Naravno nije neobično da žena bude u kuhinji mada i one sve više prepuštaju to mesto muškarcima, ali još uvek dominantno mesto u kuhinji pripada ženi. I vas ,drage moje pozivamo da nam šaljete recepte svojih omiljenih jela,poslastica i da otkrijete neke svoje tajne kako spremiti dobro jelo. Naravno, biće ovo i pokušaj da ne zaboravimo tradicionalna jela i neke stare recepte koje ste možda samo Vi sačuvali.

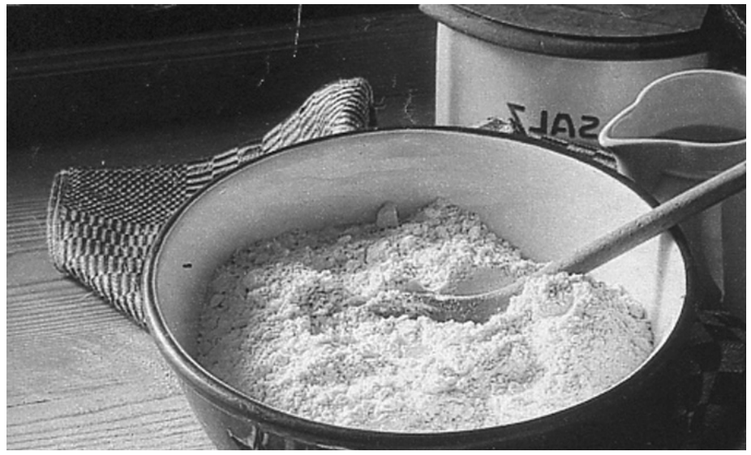
Budite kreativni,kombinujte,dodajte ,oduzmite ,izmislite svoj recept! (U poverenju- i vaše najbolje recepte ćemo nagraditi!)

RECEPTI

POGAČA SA MAKOM

Za spremanje ovog kolača triba Vam

-po litre mlika)mlakog)
-1 kvas
-5 deka putera
-2 zumanjceta
-1 kilo brašna,oštrog
-35 deka mlivenog maka
-šećera po ukusu
-10-tak deka suvog groždja

Kvas prvo razmutiti u malo mlakog mlika u koje se doda 1 -2 kašikice šećera. Ostaviti na vrućem da se krene. Umutiti 2 zumanjceta sa jednom kašikom šećera. Dodati razmekšali puter,malo soli, nadošli kvas i ostatak mlika. Polagano sve mišati i dodavati brašno. Dobro izmišati sve dok se tisto ne počne odvajati od zdile.Ovako spremljeno tisto triba ostaviti na vrućem da se tisto digne.

Prije nego što se sve počne radit, ne bi bilo zgoreg dan ranije)uveče) brašno i zdilu za mišanje ostaviti u kujni di je vruće.

U jednu ydilu metniti 1 kašiku putera,zagrijati ga i dodati 2 deci mlika,a ondak i mak. Ovo kuvati na laganoj vatri dok mak ne omekša. Masa nesmi biti zdravo ritka jel se neće moći mazat po tistu. Mak ožećeriti po ukusu.

Kad se tisto diglo,podiliti ga na dva dila i razviti ,debljine iko 1,5 centi. Ranije otopljenim puterom nakapati tisto. Posli metniti i sve smotati u pogaču.

Tako napravljeno tisto metniti u namazanu tepciju i ostaviti da odstoji oko po sata. Posli tog,pogaču pri maza ti žumanjcetom i metniti u lernu da se peče.

Umisto s makom isto ovako se pravi i pogača s orasima,jabukama,višnjama,rogačom i još kojičime.

Recept poslala: Mirjana Vojnić Hajduk

VAŠI SAVETI

GLAZURA ZA TORTU

...će se bolje uhvatiti ako tortu prethodno pospete slojem brašna.

M.Mamužić

ZELENI PARADAJZ

...će brzo dozreti ako ga zajedno sa jednom jabukom umotate u list novena.

S. Lazić

HLEB

...od crnog brašna biće mekši, ako testo zamesite sa šoljom jabukovog sirćeta.

K.Poljaković

SOS ZA PEČENJE

...biće ukusniji ako u njega dodate na vrh noža mlevene kafe. Ne brinite,niko neće prometiti šta je to dalo tako poseban ukus pečenju.

V.Marković

CRNI LUK

...ostavite da odstoji petnaestak minuta u frižideru pre nego što počnete da ga seckate. Tako vam s e neće nikad desiti da vam krenu suze na oči.

T. Jović

KARFIOL

...će zadržati belinu ako u posudu sa vodom u kojoj ga kuvate dodate malo mleka.

G. Jarić

JAJA

...neće pucati prilikom kuvanja, ako dodate malo soli u u vodu

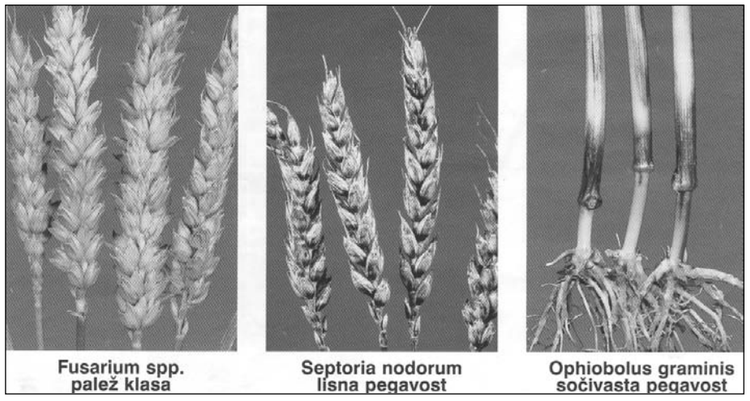
D.Kisić

STRUČNA RIČ

PLODOSMENA RATARSKIH KULTURA

Piše: dr Andrija Peić

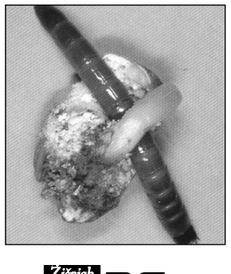
Svaki poljoprivredni gazdakluk kad počinje sa novim ciklusom proizvodnje, a on će početi upravo krajom avgusta, početkom sektembra sitvom lucerke i uljane ripice, triba da utvrdi smenu usiva. Pojava bolesti i štetočina i zakorovljenosti na parcelama tušta zavisi od predhodne kulture. Naime, za svaku kulturu su vezane određene bolesti i štetočine i ako se ne vodi računa o plodosmeni, iste se prinose iz godine u godinu i

Fusarium spp. palež klasa | Septoria nodorum lisna pegavost | Ophiobolus graminis sočivasta pegavost

u toku vegetacije spričavaju optimalan razvoj biljaka i dovode do umanjenja prinosa. Monokultura je najnepogodnija sa aspekta oštećenja kulturnih biljaka bolestima i štetočina. Eksperimentalna istraživanja su pokazala da se pravilnom smenom usiva ostvaruje veća proizvodnja uz manje troškove.

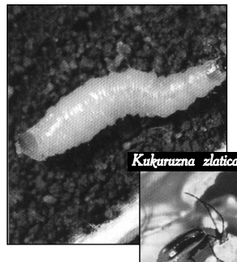
Strna žita sijana u monokulturi češće oboljevaju od gljivičnih oboljenja, paleži klasa, lisne pigavosti, sočivaste pigavosti rđe i dr. Praksa je pokazala da se u uslovima monokulture pšenice pojavljuje i smrdljiva snet bolest zrna pšenice koja je čini neupotrebljivom za ishranu ljudi i životinja.

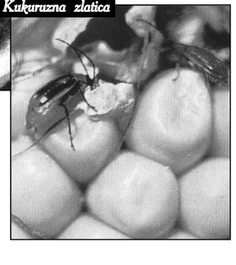
Takođe je prisutan intezivan napad zemljišnih štetočina žičara i gundelja. Naime, pri sitvi strnjina u monokulturi nakon kombajniranja pšenice, žičari i žitni bauljar polažu jaja i ako se ne izvrši pravovrimeno ugaranje, razvijaju se larve koje slidećih godina napadaju pšenicu kao i druge kulture, u vrime nicanja i vegetacije.

U našim uslovima proizvodnje najbolji pridusivi za strna žita su: soja, krumpir, grašak, suncokret, šećerna ripa, krmne kulture i kukuruz ako se na vrime ne obere. U sušnim godinama šećerna ripa i suncokret mogu biti rđavi priduslovi za strnjine jel utroše veliku količinu vlage iz zemljišta i može doći do podbačaja u prinosu.

Kukuruz ne postavlja posebne zaktive prema pridusivu. U Evropi se proizvodi u smeni sa strnim žitima i monokulturi. U našim uslovima kukuruz se proizvodio u monokulturi sve do pojave kukuruzne zlatice devedesetih godina prošlog vika. Pojavom kukuruzne zlatice, kukuruzne pipe, plamenca i divljeg sirka nameće se potriba izbegavanja sitve kukuruza u monokulturi.

Kukuruzna zlatica

Larve kukuruzne zlatice uništavaju korenom sistem kod kukuruza pa dolazi do poleganja, smanjuju se klipovi i otežava berba. Odrasli insekti napadaju svilu i metlicu zbog čega dolazi do rahuljavosti klipa, zavisno od toga da li je oplodnja izvršena prija ili posli oštećenja svile.

Takođe se kod sitve kukuruza u monokulturi formiraju žarišta kukuruzne pipe. Na tim lokalitetima dolazi do uništavanja mladih biljaka prilikom nicanja.

Da bi se izbegle štete od navedenih štetočina, kukuruz triba sijati na pridusive, pšenicu, ječam, tritikale, uljanu ripicu, suncokret i šećernu ripu.

Po značaju suncokret spada u grupu ratarskih kultura odmah iza kukuruza. Značajan je zbog visokog sadržaja ulja. Neki hibridi sadrže 45 do 50 % ulja u apsolutno suvom zrnu. Pored toga sadrži 16 do 20% sirovih proteina koji se posli ekstrakcije ulja koriste u stočnoj hrani. Bogat je mineralima, kalijumom, kalcijumom, fosforom, natrijumom i gvožđem kao i vitaminom B1. Medonosna je biljka i u fazi cvitanja producira oko 40kg nektara i 80 kg polenovog praha po hektaru.

Nažalost suncokret oboleva od više gljivičnih bolesti sive i mrke pigavosti stabla i lista kao i truleži korena i glave. Upravo padavine ovih dana tj. visoka relativna vlažnost i odgovarajuće temperature doveli su do oboljevanja glava suncokreta od truleži. Priko 50% glava suncokreta napadnuto je gljivicama koje izazivaju trulež i ako ostane ovako vrime doći će do ozbiljnog podbačaja prinosa.

Pošto gljivične spore i micelije prižiljavaju u zemljištu 7 do 8 dana suncokret ne triba sijati na iste parcele 6 do 7 godina, jel je intezitet napada bolesti daleko veći na parcelama gdi je sitva ponovljena nakon 3 do 4 godine.

Zadovoljavajući pridusivi za suncokret su pšenica, ječam, tritikale, uljana ripica i šećerna ripa.

Šećerna ripa se na našem terenu sije na manjim površinama. Mora se prilikom sitve voditi računa o plodosmeni. Najveće štete repi može naneti ripina pipa, koja u potpunosti može da je uništi u fazi nicanja, pogotovo ako se temperatura poveća iznad 200C kada pipa leti, te na mistima gdi napada šećernu repu ostaju prazne oaze.

Ripa takođe oboliva od cerkospore i ako se blagovrimeno ne izvrši zaštita može doći do oštećenja lisne mase i ozbiljnog smanjenja prinosa. Šećernu ripu ne bi tribalo sijati na istu parcelu 3 do 4 godine. Najbolji pridusiv za šećernu ripu je krumpir, pogotovo ako je za proizvodnju krumpira korišćen stajnjak, jel je u zemljištu stvorena sitno mrvičasta struktura koja omogućava optimalan razvoj šećerne ripe, a obezbeđene su dovoljne količine hranljivih materija. Strna žita su dobar pridusiv ako u zemljištu nema žičara, te kukuruz, ukoliko korovi nisu uništavani triazinskim preparatima.

Pored bolesti i štetočina u planiranju plodosmene ratarskih kultura triba voditi računa i o primenjenim herbicidima jel su određeni herbicidi štetni za određene kulture pa se iste ne mogu sijati ukoliko nisu prethodno primenjeni. Slideća tabela prikazuje mogućnost plodosmene u odnosu na primenjene herbicide.

Lucerka

Lucerka najvažnija krmna kultura

Značajna krmna kultura koja sadrži 3,5 do 5% sirovih proteina u zelenoj masi, a u listu 20 do 25% čime nadmašuje sadržaj proteina u svežem mesu. Ovi proteini su najkvalitetniji u ishrani domaćih životinja pa je lucerkino brašno obavezan sastojak krmnih smeša.

Padavine koje su bile ovih dana, obezbedile su priduslove za kvalitetnu obradu i sitvu lucerke u optimalnom roku. Lucerka se sije u drugoj polovine avgusta i početku sektembra, gdi pri povoljnoj vlažnosti i odgovarajućoj temperaturi brzo iznikne, akumulira dovoljno hranljivih materija da ne izmrzne tokom zime.

Najbolje uspiva na černozemu i livadskoj crnici zemljištima ovog regiona sa optimalnim sadržajem kalcijuma i pH vrednošću 6,5 do 7,5. lucerka ima dubok korenov sistem koji prodire u dubinu preko 5m. sa masom oko 8 tona po hektaru, koja posli razoravanja pridstavlja značajan dio organske materije u ishrani mikroorganizama i formiranju strukture zemljišta. Kvržične bakterije na korenu obogaćuju zemljište azotom vezanim iz vazduha sa 200 do 300 kh po hektaru

Zasnivanje luceništva

Pri zasnivanju luceništva triba uzeti u obzir da će usiv ostati i biti eksploatisan 4 do 5 godina na istom mistu. Zemljište triba duboko uzorati ili produbiti na dubinu od 35 do 40 cm da bi se koren mogao uspešno probijati kroz oranični sloj. Setvospremačem, drljačama i valjcima isitniti zemljište da bi sitno lucerkino sime dospilo u povoljne uslove nicanja. Zavisno od sistema sitve, sije se 20 do25 kg simena po hektaru na dubini od 2 do 3 cm. Za vojvođanska područja najbolje sorte su NS Banat, NS Bačka, Medijana i dr.

Đubrenje

Prija zasnivanja luceništva potribno je izvršiti analizu zemljišta i na osnovu iste odrediti đubrenje. Kroz petogodišnju proizvodnju lucerka približno iznosi oko 900 kg azota, 240 kg fosfora, 510 kg kalijuma i 900 kg kalcijuma po hektaru. Veći dio navedenih hraniva, biljka namiri iz zemljišta, a đubrenjem se u globalu unosi oko 500 kg NPK đubriva 10:20:30 pri osnovnoj obradi i zatanjira oko 300 kg NPK 15:15:15. Stara luceništva se posli poslidnjeg otkosa đubre sa oko 200 kg NPK 15:15:15. U zaštiti od korova triba koristiti Beskor unošenjem u zemljište prija sitve. Pivot i Kerb u proliće, prija kretanja vegetacije ili posli prvog otkosa čime se uništava vilina kosica. U vegetaciji se koristi Basagran za suzbijanje širokolisnih korova.

Posli prvog otkosa lucerkina buba i pipa mogu sprečiti kretanje drugog otkosa. Suzbijanje se vrši Furijem, Decisom, Malationom, Fenitrotionom i drugim preparatima. Lucerka se koristi u zeleno, kao sino, silaža i brašno. Košenje se vrši kada procveta oko 50% biljaka. ■

PRIMENJENI HERBICIDI NA PREDUSEVU I UTICAJ NA MOGUĆNOST SETVE NAREDNOG USEVA

+ dobar predusev Σ los predusev * ne sejati	Monosan (2,4 D)	Alahlor, Dual, Atrazin, Banvel 480	Herbitref, Prometrin, Codal, Dual	Cikloat, Fenmedifam, Nortron, Piramin	Stomp, Senkor, Prometrin	Stomp, Afalon, Prometrin, Basagran	Devrinol, Senkor	Devrinol, Reglon, Gramakson, Treflon	Stomp, Goal, Ronstar, Prometrin	Dual, Afalon	Herbitref, Goal, Treflon
Biljna kultura	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. pšenica, ječam	+	+	+	+	+	+	*	Σ	+	*	+
2. kukuruz	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
3. suncokret, soja	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
4. šećerna repa	+	Σ	+	+	Σ	+	Σ	Σ	+	*	+
5. krompir	+	Σ	+	Σ	+	+	+	+	+	Σ	+
6. grašak	+	Σ	*	Σ	+	+	Σ	+	+	+	+
7. paradajz	+	+	*	Σ	+	+	+	+	+	+	+
8. paprika	+	Σ	*	Σ	+	+	+	+	+	+	+
9. crni luk	+	Σ	Σ	Σ	+	+	+	+	+	+	+
10. mrkva, peršun	+	Σ	Σ	*	Σ	+	Σ	+	+	+	+
11. kupus, kelj	+	+	+	Σ	Σ	+	+	+	+	+	+

ŠAHOVSKI MOZAIK

Pripremio: velemajstor Nikola Sedlak

Prva decenija dvadeset prvog veka donela je velike promene u svim oblastima društvenog stvaralaštva, pa i u šahu. Da li je pre 10 i nesto više godina bilo moguće zamisliti da jedan šahovski amater može u minijaturi sa 21. potezom crnim figurama pobediti istaknutog šahovskog velemajstora, a da velemajstor ne pogreši grubo? Odgovor bi sigurno bio ne! Međutim, danas se to dešava jer su usavršene šahovske mašine grubo umešale svoje ruke u odnose među šahistima. Ovde se radi o takvom primeru. Slabiji šahista je proučavajuci repertoar svog protivnika u svojim pripremama spremio forsiranu varijantu uz pomoć kompjutera i velemajstoru nije bilo spasa. Ovo može proveriti svako ko ima solidan šahovski program. Očito nastupaju nova vremena i svi koji igraju šah, pa bili i velemajstori moraju računati sa činjenicom da mašine dolaze.

1) Korneev ,O (2600) - Milla de Marco ,C (2090) ŠC41Ć open Malaga (1), 2005

1.e4 d6 2.d4 Nf6 3.Nc3 e5 4.Nf3 exd4 5.Nxd4 Be7 Ovo otvaranje zove se Filidorova odbrana. U zadnje 2. godine ovo otvaranje postalo je veoma popularno i često ga upotrebljavaju vrhunski šahisti. *6.Bf4 0–0 7.Qd2 d5 8.Ndb5 c6* Ovaj potez na prvi pogled deluje da je slab i čini se da beli forsirano osvaja materijal. Sa sigurnošću se može reći da čovek ovakvu ideju ne bi mogao sam smisliti, nego samo uz pomoć kompjutera. *9.Nc7 d4 10.Nxa8 dxc3 11.Qxd8 Rxd8 12.bxc3* Primamljivo deluje Š12.Bxb8 međutim posle *12...cxb2 13.Rb1 Bb4+ 14.Ke2 Nxe4 15.Rxb2 Bc5* crni postiže odlučujuću prednost iako trenutno ima topa manje. Beli kralj je izložen strahovitom napadu, ima nerazvijeno kraljevo krilo, a i skakač na a8 i lovac na b8 su van igre. Ć *12...Nxe4 13.Bxb8 Bf6 14.Bd3 Bxc3+ 15.Ke2 Bf5! 16.Bc7 Re8!*

Deluje paradoksalno! Crnog ne zanima skakač na a8 i ne interesuje ga vraćanje materijala nego ide na mat! Zaista nije moguće da ovakve poteze vuče jedan amater, jer su ovo kompjuterski potezi. 17.Rac1 Nd2+! 18.Kd1 Bg4+ *19.f3 Nxf3! 20.Be2 Ng1*! Odličan odskok skakača jer prekriva liniju belom topu. 21.Rb1 U slučaju *[21.Bxg4 Re1#] 21...Rxe2 0–1.*

(oznake figura su u engleskoj notaciji)

BLIZNAKINJE IVA I DUNJA PRĆIĆ, JEDNE SU OD NAJPERSPEKTIVNIJIH SUBOTIČKIH KOŠARKAŠICA

OD "ZVEZDE" DO AMERIKE

Ovu priču o dve talentovane košarkašice, slobodno, možemo početi ovako: Jednom davno, živeo je mladi bračni par po imenu Jelena i Marinko sa svojim sinom Filipom. Posle nekog vremena želja za još jednim detetom je počela da raste, a to se ubrzo i ostvarilo. Mama Jelena je strahovito želela da u kući imaju još jednu devojčicu. Njena želja se duplo ostvarila jer 14. februara1987. godine u Subotičkoj bolnici na svet je donela devojčicu koju su nazvali Iva, a nakon pet minuta radost je postala još veća jer se rodila i Dunja. Roditelji ponosni na svoje ćerkice sa širokim osmehom na licu doneli su bebe u svoj topli dom. Tada još nisu ni slutili da tadašnja sreća može biti još veća. Samo je trebalo da prođe malo vremena da devojčice porastu, zavole sport i počnu da treniraju.

U svojoj mladosti, otac ovih devojčica bavio se košarkom. Tu svoju ljubav prema sportu i način života uspeo je da prenese i na svoju decu. Uspešnim košarkaškim stazama krenuo je i sin Filip (igrao je za Spartak) da bi nakon pretrpljene povrede u Beogradu protiv Crvene zvezde napustio košarku.

Sestre su imale priliku da od malih nogu gledaju košarkaške utakmice i vrlo često posećuju Halu sportova. Koja je za njih u to vreme bila veliki doživljaj. Spartak je bio član najvišeg ranga takmičenja sa izvanrednim košarkašima. Svaki dobijeni autogram mnogo je značio malim curicama.

U drugom razredu osnovne škole kada su već mogle da se bave sportom i da prihvataju obaveze na sebe odlučile su da se i one oprobaju u košarci. Ono što je do nedavno za njih izgledalo tako fascinantno, polako ali sigurno je postao deo njihovog svakodnevnog života.

Kao i mnogim drugim subotičkim košarkašicama čika Karlo im je bio prvi trener koji ih je naučio osnovnim koracima, to je nešto najvažnije u sportu.

* Nije bilo uopšte lako seća se Iva bile smo male i baš kada bi najslađe spavale morale smo ustajati da bi u 6.30 bile na treningu bilo u hali sportova ili na terenima u prvomajskoj ulici. Naša prednost je bila ta što smo ipak bile nas dve, pa smo uvek jedna drugu bodrile, a naravno mama i tata su takođe odigrali veliku ulogu jer su nas pratili na treninge.

* Posle dve godine provedenih u Spartaku, mislile smo da je najbolje da promenimo klub i odemo u Sinalco kod trenera Vidakovića. Posle određenog vremena gospodin Šušnjar, predsednik Spartaka posmatrao je našu igru i pozvao nas da se vratimo u matični klub. Sa 14. godina postale smo prvotimke. Pošto smo bile mlade trener Višić nas je uvrstio u prvi tim, ali smo na zvaničnim utakmicama malo igrale.

Međutim, šansu su dobile u drugim selekcijama. U kadetskom i juniorskom timu sa trenerima Stjepanom Palenkić i Jovom Terzić imale su mnogo nastupa, i to veoma uspešnih.

* U kadetskoj konkurenciji 2002. godine sa Spartakom smo osvojile prve medalje. U Užicu u finalnom delu prvenstva Srbije osvojile smo drugo mesto, dok u Kolašinu u Crnoj Gori smo bile treće na nivou Jugoslavije. Godinu dana nakon toga u Subotici je održano finalno takmičenje na nivou Srbije gde smo sa trenerom Skočovskim osvojile titulu najboljeg. Posle kratkog vremenskog perioda sa istom ekipom postale emo prvakinje SCG - seća se Iva.

Dolaskom trenera Steve Ćupić, Iva i Dunja su već bile starije i iskusnije, samim tim imale su sve veću minutažu u igri, da bi nedavno bile u prvoj postavi. Zahvaljujući velikom zalaganju i uspešnim nastupima, dobile su šansu u reprezentaciji u pionirskoj konkurenciji.

* U Novom sadu održani su kontrolni treninzi na kojima smo Iva i ja uzele učešće. Tamo nas je bilo jako puno, ali vremenom se broj smanjivao. Odigrale smo dosta kontrolnih utakmica, koje su takođe bile selektivnog karaktera. Posle svega toga izabrane su najbolje i to je upravo današnja juniorska reprezentacija.

Da ovaj tim obećava pokazale su već na prvom značajnijem takmičenju (Evropsko prvenstvo za pionirke) 2001. godine sa trenerom Željkom Vukičevićem u Slavonskom brodu kada su osvojile prvo mesto.

* To je bio sam početak - Dunja dodaje a godinu dana nakon toga u Turskoj je održano Evropsko prvenstvo za kadetkinje gde smo bile takođe prve. U Slovačkoj na Evropskom šampionatu za juniorke 2004. prošle smo slabije (4 mesto). Ove go-

dine napravile smo pravo iznenađenje. Tokom ovog leta boravile smo u Tunisu gde je održano Svetsko prvenstvo za devojke do 19 godina i obezbedile za nas mnogo značajno drugo mesto. Tek što smo stigle kući produžile smo na pripreme za Evropsko prvenstvo koje se održano u Budimpešti. Bilo nam je teško, jer je odlaskom kapitena Jelene Dubljević došlo do velikog nepoverenja. Jedinu podršku imale smo od trenera Željka Vukičevića, njegovog pomoćnika Igora Skočovskog i naravno naših roditelja. U prvoj utakmici poraženi

smo od reprezentacije Francuske, a to je još više povećalo njihove sumnje. Nama je, izgleda, upravo taj poraz bio potreban jer smo se trgle i naredne utakmice odigrale najbolje kako znamo sa mnogo sigurnosti u sebe. U polufinalu Francuskinje su poražene upravo od nas sa 19 razlike. Pobedom nad Španijom u finalu, dokazale smo da mi ipak puno vredimo i da smo najbolje u Evropi.

Odlaskom starog kapitena juniorske reprezentacije biran je nov. Sve devojke su glasale i na kraju tu čast dodelile upravo Dunji.

* Odgovornosti ima, ali ako je dobra saradnja sa saigračicma i ako je pozitivna atmosfera među njima i naravno ako kapiten uspe da bude dobra veza između njih i selektora onda sve može da funkcioniše kako treba. Ovoga puta sve je ispalo u najboljem redu i svi smo bili zadovoljni.

Proputovale su mnogo država, ali obe su se složile da im je najlepše bilo u Turskoj. Lepota građevina, gostoljubivi narod, dobra organizacija i naravno zlatna medalja učinila je svoje i zauvek se uvukla u Ivino i Dunjino srce. Jedan takav odlazak iz Subotice, i neki sasvim drugi svet može biti i te kako uzbudljiv, ali treba biti realan i prihvatiti i druge obaveze. Treba misliti na budućnost koja tek dolazi, jer i sprotskoj karijeri jednom dođe kraj.

Sport sa sobom vuče mnoga odricanja, teško je uskladiti sprot i školu. Međutim, kako one kažu sve se može kada se hoće. One su upravo pravi dokaz jer pored svih obaveza prema Klubu i reprezentaciji uspevaju da budu odlične učenice u Gimnaziji Svetozar Marković.

* Bilo je odricanja i to puno. Međutim nije nam žao, jer nebismo postigle ovakve rezultate. Bilo nam je često teško jer za vreme školske godine skoro svaki dan ustajemo oko 4-5 sati ujutro kako bi naučile gradivo i stigle na trening u 11,30, a odatle bi išle pravo u školu, a iz škole pravo nazad u halu na večernji trening. Posle napornog dana, uveče bi i te kako bile umorne i željne sna. Mama i tata uvek su uz nas. Njihova podrška nam puno znači, oni pomno prate svaki naš korak, pa ponekad mislimo da i preteruju u toj brizi, ali shvatamo jer ipak mi smo njihova deca i žele nam samo najbolje.

Do kraja prošle sezone bile su članice Spartaka, ili lepše rečeno plavih golubica, a od pre nekoliko dana pošle su za Beograd

* U Spartaku smo provele predivne godine. Nučile smo dosta, osvojile zlatne medalje. U tom periodu su nam se otvorila vrata reprezentacije što smo mi iskoristile. Međutim, pomalo tužne od septembra meseca odlazimo iz Kluba. Odlučile smo da sledeću sezonu igramo za Crvenu zvezdu, i da srednju školu završimo u Beogradu. Htele bih da se zahvalimo svima onima koji su verovali i bili uz nas onda kada je bilo najteže.

Beograd je sledeća destinacija, ali nije ni poslednja. Za sledeći septembrar mesec već imaju plan:

* Već duže vreme planiramo da svoje studije započnemo u inostranstvu. Za sada kako nam se čini to će biti Amerika. Dunja bi volela tamo da studira psihologiju, a ja kriminalistiku i naravno uporedo da igramo košarku. Da bi smo to ostvarile uskoro treba da polažemo ispit iz engleskog jezik, koji uopšte nije lak nije onaj klasični školski. Imamo tu sreću da naša mama predaje engelski jezik u školi pa nam ona može pomoći u tome.

Spomenuli smo budućnost, ali nismo pričale o tome gde vide sebe za desetak godina. Veoma sličnog razmišljanja odgovorile su:

* Ono što je sigurno jeste to da ćemo da ćemo već uveliko završiti fakultet. Ako ne budemo igrle košarku (a volele bi da imaju mesto i u reprezentaciji SCG), bićemo vezane za sprot, a iskoristićemo naše znanje i zaposliti se u svojoj struci. Naravno, moguće je da ćemo tada već imati i svoje porodice.

Sestre Prćić, Dunja i Iva, bliznakinje iz Subotice, imaju svoje snove kao i sve druge devojke. Mnogo se trude, uz to maksimalno iskorišćavaju svoj talenat i to im po svemu sudeći donosi samo dobro. Budu li i dalje ovako uporne, lepe, pametne i sigurne u sebe, daleko će dogurati. Nadamo se da će to upravo biti zlatna medalja sa Svetskog ili Evropskog Šampionata sa A selekcijom. ■ *Livia Tričko*

